

VANI

Niuqui 'Aixüa Manuyüne Que

Mütiu'üxasitacai

Niuqui tevi que müratüa

¹ Sutüapai niuqui caniyüanecaitüni. Niuqui niteütacaitüni Cacaüyari. Canicacaüyaritücaitüni niuquitütü.

² Mücütütü niuqui sutüapai Cacaüyari niteütacaitüni.

³ Naitü tiniuneni mücü 'inetüacu. Xüca mücü ca'inetüanique, pücaneniqueyu ni xevitü.

⁴ Mücüsüa tucari canixuavecäitüni. Tucari teüteri vahecüariviyame canihücütücaitüni.

⁵ Hecüariya yüvipa nihecüariyani, yüriya pücahe'ivave.

⁶ Mericüsü tevi Cacaüyari meiyenü'a 'aniucateitüni Vani titevatü.

⁷ Mücü titahecüataque caninuani, hecüariya hepaüsita mütitahecüatacä, yunaitü yuri memüteta'erienicü tiutahecüatacacu 'iya.

⁸ 'Iya hecüariya pücahücütücai. Titahecüataque hecüariya hepaüsita xEICÜa caninuani.

⁹ Tita yuricü mütihecüariya, tita mütivahecüatüa yunaime teüteri, mücü cuiepa caninuaxime-caitüni.

¹⁰ Cuiepa caniuyeicacaitüni, cuie niuneni 'iya 'inetüacu, masi cuiepa memütama mepücaheitima.

¹¹ Yuquie caninuani, teüterimama mepücaheitanaqui'eri.

12 Queyupaümetü memitanaqui'eri, müme yuri memüte'erie que mü'ane mühücüsie, müme heiserie nivarupitüani Cacaüyari nivemama memacü necü.

13 Teüteri que memüte'ununuivasie mepücayecü, va'uquiyarima meyhive'eriecacu teüteri que memüteyurie, mana mepücayecü, 'uqui türi vavevimücucacu, mana mepücayecü. Cacaüyarisie püta mepüyecü.

14 Mericüsü mücü niuquitütü tevi canayani, tasata 'ucaitü ratüa. Tame tecanixeiya visi que mü'anecai, 'uquiyarieya visi que mütipitüa yunive muyuxevi. Canaye'ani 'aixüa tiuca'iyaritü yuri ticuxatatü.

15 Vani tinihecüatacaitüni hepaüsitana. Canahivacaitüni müpaü 'utaitü, 'Icü canihücütücaitüni nemixatacai yane'utaitü, 'Iya ne'utüa 'umamie nesi'anuhaitüiyatü nayani meripai mümiemecü, ne meripai necamiemetücacu.

16 'Iya que müraye'ave, yacatatini pitüaca hepaüna te'enenetü temacü necü tanaitü. 'Aixüa tiuca'iyaritü pütasiyuriene, pütasimüriyarüme.

17 'Inüari niuquiyari tecaniupitüarieni Muisexi tasi'upitüacu. Tepupitüarie mücü 'aixüa mütiuca'iyarinicü tahepaüsita, tita yuri müraine temütehexeianicü, Qesusi Cürisitu yatatiupitüacu.

18 Xevitü hasuacua püca'ixeyave Cacaüyari. Cacaüyari muyuxevi, que mü'ane yu'uquiyarisie mütiyia, mücü canihecüatani yu'uquiyari.

*Vani ti'üyame que mütiutahecüataxü
(Mateu 3:11-12; Maricuxi 1:7-8; Rucaxi 3:15-17)*

19 Mericüsü müpaü tiniutahecüata Vani quepaucua Huriyusixi hesüana memüvareyenü'a mara'acate Revitasixi vahamame Querusareme memeyecü memita'ivaviyacü, 'Ecüri que pepüpaicü.

20 Mücü puyutahecüataxü, püca yucu'imavacai. Masi puyutahecüataxü müpaü 'utaitü, Neri Cürisitu nepücahücü.

21 Müme mete'ita'ivaviya, Qesü 'ane. 'Eriyaxi pecatihücü. Mücü tiutayü, Ne pücatixaü. 'Ecü pecatihücü mücü tixaxatame, mete'icühüave. Mücü tivaruta'ei, Havaicü.

22 Müme 'ayumieme mete'itahüaveri, Que pepüpaicüte, xasuni temütevaretahüavecü müme memütasiheyenü'a. Que pe'utaine 'ahepaüsita.

23 Mücü tiutayü, Nesü necanihücütüni que mü'ane mücuxaxasivacai haque müpaü mainecai, Xevitü mahiva macumavesie, Xeurauyeme xequeneutavevi Ti'aitame huyeya 'utaitü, Quisariyaxi tixaxatame mainecaipaü.

24 Müme memeyenü'ari Pareseusixi vahesüa mecanimiemetetücaitüni.

25 Hicü menita'ivaviya müpaü mete'icühüavetü, Mericüte, titayari peti'üyane xüca pecacürisitutüni xüca 'Eriyaxi pecahücütüni xüca mücü tixaxatame pecahücütüni.

26 Vani nivaruta'eiya ya'utaitü, Nericü neca-tini'üyaneni hacü. Xesata 'acaniuveni xevitü, xemüca'imate xeme.

27 'Iya ne'utüma 'ucanamieniri. Ne 'aixüa nepücatiuca'iyari nehesie mütinaquenicü ni nemiparevienicü nemixünirienicü cacaiya cuitaxiyari.

28 Müpaü tiniuyüni Vetavarasie Curutani hatux-ame 'anutaüye. Mana catini'üyanecaitüni Vani.

Muxa Nunusi Cacaüyarisüa mümieme

29 Mericüsü 'uxa'arieca Vani canixeiya Quesusi 'a'amiecame. Müpaü niutayüni, Camü muxa nunusi Cacaüyarisüa mieme. Cuiepa memütama tita 'axa memüteyurie canivacunavairivani mücü.

30 Mücü canihücütüni que mü'ane hepaüsita nemainecai, Ne'utüma 'ucanamieni 'uqui nesi'anuhaitüyatü matüa, meripai mümiemecü, ne meripai necamiemetücacu.

31 Nesüari nepücaheitimaitüyeicacai, peru mümasiücünicü 'Ixaherisixi vahüxie, 'ayumieme necaninuani hacü netiuca'üyatü.

32 Hicü Vani tiniutahecüata müpaü 'utaitü, Ne necanixeiya 'Iyari taheima 'acamieme cucuru 'amacamiempaü. Hesiena niyuhayeva.

33 Ne nepüca'imaicai cuxi, masi que mü'ane münesiheyenü'a nemütiuca'üyanicü hacü, mücütütü müpaü pünetiutahüavixü, Que mü'ane heima pemixeiya 'Iyari 'acamieme hesiena yuhayevame, 'iya canihücütüni que mü'ane mütiuca'üya 'Iyari Mütiyupata rapitüatü.

34 Nesü necaniuniere, necatiniutahecüata 'icü Cacaüyari Nu'aya mühücü.

Matüari teyü'üquitüvamete memacü

35 Hicü 'uxa'arieca tavari mana niutivecaitüni Vani, teyü'üquitüvametemama yuhutatü mana meteti'ucaita.

36 'Ixeiyaca Quesusi 'uyeicacacu, müpaü niutayüni, Camü muxa nunusi Cacaüyarisüa mieme.

37 Yuhutatü teyü'üquitüvametemama mecani'enieni müpaü haineme, mecaneiveiya Qesusi.

38 Hicü Qesusi ta'aurie 'aveca, varuxeyaca me'iveiyame, müpaü tinivarutahüave, Tita xetecuvautüve. Müme metenitahüave, Xavi, haque pepeca. Xavi taniuquicü Ti'üquitame paine.

39 Mücü tivaruta'ei, Xequenacüni xepüneniere. Hicü mana meniu'axüani, meniuneniere haque mecatei. 'Iya tucarisie me'iteütatü meniyuhayeva, memenuveyacü tau ya'atevacacu.

40 Mericüsü yuhutatü memu'enaxü Vani que mainecai, memeiveiya Qesusi, xevitü 'Atürexí catinitevacaitüni Simuni Pecuru mü'ivayatücai.

41 'Iya yu'iva Simuni netaxeyia meri. Müpaü tinitahüave, Tecaneitaxeyia Mesiya, taniuquicü Cürisitu heiserie mupitüarie maine.

42 Qesusisüa caneivitüni. Qesusi 'ixeyiaca müpaü niutayüni, 'Ecü Simuni pecanihücütüni, Vani pemünu'aya. Sepaxi pepütitaterüvarienu, taniuquicü Pecuru maine, Tete maine.

Qesusi que müttivaruta'inie Piripe Natanaheri

43 Hicü Qesusi 'uxa'arieca Carereyapai niyeimücücaitüni. Canitaxeyia Piripe, müpaü tinitahüave, Quenenanuveyia.

44 'Iya Piripe Vesaira caniquiecametücaitüni 'Atürexí Pecuru vaquiecarí.

45 Hicü Piripe neitaxeyia Natanaheri. Müpaü tinitahüave, Que mü'ane raxatatü Muisexi mütiuta'utüa 'inüari niuquiyarisie, texaxatameteta mete'uti'utüa metexatatü, mücü

tenetaxeiya. Qesusi canihücütüni Cuse nu'aya Nasaretitanaca.

⁴⁶ Natanaheri müpaü tinitahüave, Nasaretisie que tiyüve 'aixüa müti'ane mürayeneica. Piripesü müpaü titahüave, Quenenierimie.

⁴⁷ Hicü Qesusi Natanaheri niuxeiya 'a'amiecame. Müpaü niutayüni hepaüsitana, Camü yuricü 'Ixaheri teviyari canihücütüni 'icü, püca'irümarie.

⁴⁸ Natanaheri müpaü tinitahüave, Haque pepünesihetima 'ecü. Qesusi müpaü tinitahüave, Piripe camatitahüavivecacu cuxi, quepaucua pinitüa pemucatei, nepümasi'uxei.

⁴⁹ Natanaheri müpaü tita'ei, Ti'üquitame, 'ecü Cacaüyari pecaninu'ayatüni, 'Ixaherisixi tati'aitüvame pecanihücütüni.

⁵⁰ Qesusi müpaü tita'ei, Nemutainecü pinitüa pe'ucaime nepümasi'uxei, yuri petiuta'eri. 'Ipaü 'aneneme masi vaücava pecanixeyamücü.

⁵¹ Müpaü tinitahüaveta, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xecanixeyacuni muyuavisie reuyepiyacame, Cacaüyarisüa miemete niuqui tuayamete xetevaxeiya me'anuticücame me'acaneicame Yuri Tevisüa.

2

Neüquiya quememüte'uvevi Canasie

¹ Mericüsü hairieca tucari 'aye'acu meneitineüquitüani xeime. 'Ixüarari mepeveviecai Canasie Carereya cuieyarisie. Qesusi varusieya mana niuyeicacaitüni.

² Qesusi niuta'inierieni, teyü'üquitüvameteta mete'uta'inieri 'ixüararipa.

³ Hicü vinu 'ayexücu Qesusi varusieya müpaü tinitahüave, Vinu mepücahexeieya.

⁴ Qesusi müpaü tinitahüave, 'Uca titasü tetehexeieya 'ecü ne 'axeicüa. Netucari cuxi püca'aye'ave.

⁵ Hicü varusieya müpaü tinivarutahüave teparevivamete, Sepa que mütixehahüave, yaxequetenecahuni.

⁶ Mericüsü mana meniyetecaitüni tete ye'üyari 'auxüvitü Huriyusixi que memüte'i'itiva yupini. Xexuimesie müpaü paümetü tinacananaquecaitüni nauca teviyari ya xei sienituyari ritüruyari yacütüniquetü.

⁷ Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave, Ha xequeneutihüniya ye'ürütesie. Cüsitanapai mecanitihüniya.

⁸ Müpaü tinivarutahüave, Xequenivatihapaniri, 'ixüarari mühüritüariesüa xequenanuhapani. Müme mecaneihapanirieni.

⁹ Mühüritüarie quepaucua menu'i'nüataxü 'iya ha vinu matüa, 'asicatimaitü haque memiemetücai, teparevivamete memüvatihapa yametemaicacusüari, 'iya 'ixüarari mühüritüariecai nitahüave neneüqueme.

¹⁰ Müpaü tinitahüave, Cari yunaitü teüteri vinu 'aixüa ma'ane mecaniva'itüaca meri. Quepaucua memütitarüveni 'axa mü'ane mepüva'itüa. 'Ecüsü püta pecaniticuerieni vinu 'aixüa ma'ane hicüque.

¹¹ 'Ipaü tiniuyurieni Qesusi Canasie Carereya cuieyarisie 'isutüatü 'inüari que mütiyurienecai. Masiücütü nayuyeitüani que mütimarivecai. Teyü'üquitüvamete yuri mecateniuta'erieni hesiena.

¹² Mericüsü 'arique Caperünaume

neuyeyune mücüri, varusieyari, 'ivamamari, teyü'üquitüvametemamari. Mana müixa mepüca'uyuhayevaxü.

Qesusi que mütiwaranuyeveiya tuqita

(Mateu 21:12-13; Maricuxi 11:15-18; Rucaxi 19:45-46)

¹³ Mericüsü Huriyusixi va'ixüarari Pasicua müteve canahuracaitüni. Qesusi Qerusareme neutiyune.

¹⁴ Mana tuqui curaruyarita nivaretaxeiya memüvareutatuayacai puixisixi muxasi cucuruxi. Tumini patamete tivaretaxei mana me'ayeteme.

¹⁵ Caunari tiyuvayame 'utavevieca yunaima ni- varanuyeveiya tuqui curaruyarita, muxasi puixisixi vahamame. Tumini patamete vatumini nanacaxürieni, vamexate natixürieni.

¹⁶ Memüvareutatuayacai cucuruxi müpaü tinivarutahüave, 'Icü xequenanye'üi tacuapai. Ne'uquiyari quiya xepüca'ayeitüvani tetuayamete vaquie.

¹⁷ Teyü'üquitüvamete mene'erivani niuqui müpaü müre'uxa, 'Aqui yemecü nemücuiericü neputa'unari.

¹⁸ Hicü Huriyusixi müpaü metenita'eiya, Tita petatixeisitüani 'inüari müya pemütiyuriencü.

¹⁹ Qesusi müpaü tivaruta'ei, 'Icü tuqui xequeneuca'una, ne hairieca tucari 'anucayayu necanenucuquetüamücü hutarieca.

²⁰ 'Ayumieme Huriyusixi müpaü meniutiyuani, 'Icü tuqui veyari huta tevyari heimana 'ataxevime viyari caniyurieni. Cari 'ecü haica tucari perenucuquetüani.

21 Masi mücü yuvaiyari canixatacaitüni tuquitüme.

22 Quepaucuari müquite vasata manu-cuquetüarie, teyü'üquitüvametemama mene'erivacaitüni müpaü mutayücü. 'Ana yuri metenita'eririeni 'utüarica, yuri mete'ita'eririta niuqui Qesusi mutayücü.

Qesusi que mütivamaicai yunaime teüteri

23 Mericüsü Querusareme 'uyeicacacu Pasicua 'ixüararipa, yumüretü yuri meteniuta'eriecaxüani que mü'ane mühücütücaisie me'ixeiyaca 'inüariteya mücü que mütiyuriencai.

24 Masi Qesusitütü pücauyetuacai xeimesie, 'iya müvamaicaicü yunaime,

25 tixaü mücareuyehüacaicü xevitü mütitahecüatacü tevi hepaüsita. 'Iyasietü yücümana tinimaicaitüni tita tevi 'iyarieyasie mütiyecä.

3

Qesusi Nicuremumatü que memütecuxatacai

1 Mericüsü tevi 'eniuyeicacaitüni müpareseütücai Nicuremu titevatü, Huriyusixi teva'aitüvamete müxevitütücai.

2 'Iya Qesusisüa caninuani yüvicüta. Müpaü tinitahüave, Ti'üquitame, tame müpaü tecatenimaica, 'ecü Cacaüyarisüa pemiemetütü pemu-nuacü peti'üquitametütü. Xevitü pücaüyveniquestü 'icü 'inüari mütiyurieneeni pemütiyurieneipaü, me xüca Cacaüyari hamatüana ca'uyeicanique.

3 Qesusi nita'eiya, Caniseüyeni que nematicühüave, xüca hutarieca ca'utinuiwa tevi, pücaüyve mixeiya tita Cacaüyari müra'aita.

4 Nicuremu rehüave, Tevi quepaü tiyüve mutinuiva 'uquirasitütü. Tiyüve hutarieca yuvarusisie meutahani mutinuiva.

5 Qesusi tita'ei, Niuqui caniseüyeni que nematicühüave, hasie 'iyarisie xüca ca'utinuiva, püca'yüve meutahani Cacaüyari müra'aitasie.

6 Tita tevisie mütiyenuiva canitevitüni. Tita 'iyarisie mütiyenuiva cani'iyaritüni.

7 Pemücahüxiyaca nemütixecühüavecü quename heuyevese xeme hutarieca xemütinunuiva.

8 Que mütinaque caniu'ecani. Pecani'enieca yuariyaya, perusü 'asipepücatimate que müraneica que müreumie. Müpaü mecani'aneneni yunaitü 'iyarisie memüyenunuiva.

9 Nicuremu müpaü tita'ei, Qesü quepaütütü 'icü.

10 Qesusi müpaü tinita'eiya, 'Ecü 'Ixaherisixi pecatiniva'üquitüvametüni. Cari 'icü pecatimate.

11 Niuqui caniseüyeni que nematicühüave, tecatenicuxatani tita temütemate hepaüsita, tetenihecüatani tita temüte'uxe hepaüsita. Xemesü xepüca'itanaqui'eri tita temütetahecüataquecai.

12 Xüca yuri xecate'erieca tita cuipepa mütimieme nexecuxaxatüvacacu, quepaütütü yuri xeteta'erieniqueyu xüca nexecuxaxatüvanique tita taheima mütimieme.

13 Xevitü taheima püca'anutiyeive, 'iya taheima macane Yuri Tevitütü xEICÜA pemari.

14 Muisexi macumavesie 'uyeicatü cu muyetepaü, müpaürita caneuyevecani Yuri Tevi muyetequiени

15 yunaitü yuri memüte'erie hesiena tucari mücaxüve memexeianicü.

Cacaüyari que mütvanaqui'erie cuiempa memütama

16 Cacaüyari 'ipaü tinivanaqui'erieca cuiempa memütama. Yunive muyuxevi caniyetuanı memücatatümayarienicü yunaitü yuri memüte'erie hesiena, tucari mücaxüve memexeiyanicü püta.

17 Cacaüyari cuiempa que müreyenü'a yunive, müpaü pücatıuyuri müvaranutaxürıenicü cuiempa memütama. Masi cuiempa memütama memütavicueisitüarienicü cümana, 'ayumieme püta neiyenü'ani.

18 Que mü'ane yuri müti'erie hesiena, püca'anutahüiyani. Que mü'ane yuri mücati'erie 'ari nanutahüyaniri, yuri mücatiuta'erievecü que mü'ane Cacaüyari Nu'aya muyuxevi mühücüsie.

19 'İpaü tinivaranutaxürüvani 'isücame. Hecüariya cuiempa caninuaniri. Teüteri yüriya mecaninaqui'eriecaıtüni, hecüariya mecanaqui'erietü, 'axa memüteyuriecaicü.

20 Yunaitü 'axa memüteyurie mecani'uxieca hecüariya, hecüaripa mepücacünicu capa me'utatierivanicü que memüteyurie.

21 Que mü'ane yamütiyuriene tita yuri müraine, hecüaripa püyeimücü mümasiücünicü que mütiyuriene Cacaüyarisie tiviyatü.

Neneüqueme teütameya que mütiyutemavie

22 Mericüsü 'arique Qesusi teyü'üquitüvametemamata menecüne Cureya cuieyarisie. Mana vahamatü 'etineutere ti'üyanetü.

23 Vanita tini'üyanecaitüni 'Enunisie Sarimi 'aurie, ha mana vaüca muhanecaicü. Meniu'axecaitüni meniuca'üyarüvacaitüni.

24 Vani casariyanata püca'anutahüiyavecai cuxi.

25 'Ayumieme Vanisüa miemete teyü'üquitüvamete hipatü Huriyusixi vahamatü niuqui menixüatüacaitüni 'itiya hepaüsita.

26 Vanisüa me'u'axüaca müpaü metenitahüave, Ti'üquitame, 'iya 'ahamatü meyeicacai hatuxame Curutani müracuteva 'anutaüye, que mü'ane hepaüsita pemütihecüatacai, titayari re'üyane hicü. Yunaitü hesüana meni'axeni.

27 Vani müpaü tinivarutahüave, Tevi pücaüve tixaütü mütiutanaqui'erieni, me xüca taheima mieme yatipitüarieca püyüve.

28 Xemetütü xecatenihecüatani nehepaüsita müpaü que nemainecai, Ne Cürisitu nepücahücü, masi hüxiena nemetanü'arie.

29 Que mü'ane 'uca viquivame mexeiya, 'uqui neneüqueme canihücütüni. Neneüqueme teütameya mana mutive mi'enie, mücü caniyutemavieca mi'eniecü neneüqueme. 'Ayumieme 'icü netemavierica naye'aniri.

30 Neuyeveca 'iya ve'eme mücuxaxasivarümeni marivatü mayeiximeni, ne püta nemütaparirümeni reuyevese.

Que mü'ane taheima macane

31 Que mü'ane taheima macane nai catinita'aitüani. Que mü'ane cuiepa mutine cuiepa canimiemetüni, catinicuxatani cuiepa mieme. Que mü'ane muyuavisie macane nai catinita'aitüani.

32 Tita mütiuxei, tita mütiu'eni, mücü hepaüsita tinihecüatani. Xevitü püca'itanaqui'eri tita mütiutahecüataxü.

33 Que mü'ane mitanaqui'eri tita mütiutahecüataxü, mücüri niyu'inüaritüani müpaü 'utaitü quename Cacaüyari yuri haine.

34 Que mü'ane Cacaüyari meiyenü'a, mücü Cacaüyari niuquieyacü catinicuxatani. Cacaüyari nipitüani yu'iyari, que müreupaüme cati'inüatatü.

35 'Uquiyarieya yunive ninaqui'erieca. Nai tiniyetuirieni mamayasie.

36 Que mü'ane nu'ayasie yuri müti'eri tucari mücaxüve canexeiyani. Que mü'ane yamücaticamie nu'aya que maine, pücaheitimani tucari, masi Cacaüyari 'ihcacacu püyuhayeva.

4

Qesusiri 'uca Samariyatanacamatü que memütecuxatacai

1 Mericüsü Ti'aitame tiniutamarieni Pareseusixi memu'enanacü quename Qesusi yumüireme teyü'üquitüvamete varayeitüvacai va'üyanecai, Vani hipame xeicüa va'üyanecacu.

2 Qesusi yücümana pücavaruca'üyacai, teyü'üquitüvemetemama püta mepüvaruca'üyacai.

3 Müpaü tiutamarieca Cureya neyeyani, hutarieca Carereya ninuani.

4 Neuyevacaitüni Samariya cuieyarisie meutayunecü.

5 Hicü quiecarisie ninuani Samariya cuieyarisie Sicari mütiuyetevasio. Mana canehurani cuie Cacuvu yunive mumi Cuse.

6 Pusu Cacuvu müvati'inixü mana nitiniereni. Mericüsü Qesusi 'uxetü yeiyacü ya'agnetü mana nacateitüni pusu tesie tuca.

7 Mericüsü 'uca mana caninuani Samariya quiecame cuhanünetü. Quesusi müpaü tinitahüave, Queneneuharitüa.

8 Teyü'üquitüvametemama quiecari hixüapa mene'uvacaitüni 'icuai meheunanaiyuca.

9 Hicü 'uca Samariyatanaca müpaü tinitahüave, Quepaütütü 'ecü pemühuriyu ha penetivaviri ne nemüsamariyatanaca nemü'uca. Huriyusixi tixaü xepücatehexeiyä Samariyatari tahamatü.

10 Quesusi tita'ei, Xüca pe'imaicaque tita Cacaüyari matimicua, xüca pe'imaicaque quepai ha mümasivaviri, Queneneuharitüa ne'utaitü, 'ecüsü püta pepünesitavavirieniqueyu, nepümasiharitüaniqueyu ha muhanesie mieme.

11 Mücü rehüave, Neuxei, hanüveme pepücahexeiyä. Pusu peucateva. Haque pepeixeiya mücü ha muhanesie mümieme.

12 Ta'uquiyari Cacuvu nive'emetücaitüni 'icü pusu müta'si'umi. 'Ena nitiharevecaitüni 'iya, nive-mamata tevamamata. 'Ecü masi que petive'eme que mücü.

13 Quesusi nita'eiyä, Yunaitü 'icü ha memütihareve tavari mepeuharicuni.

14 Que mü'ane manuhareni ne ne'iharitüayu tavari hasuacua pücaheuharimücüni. Masisü mücü ha nemiharitüani, mücü haixa canayeimücü hes-iena 'atineicatü tucari mücaxüve 'ipitüatü.

15 'Uca müpaü tita'eiyaxü, Neuxei, 'icü ha queneneuharitüa tavari nemücaheuharimücünicü, 'uvapai nemücahanüenicü.

16 Tita'ei, Mericüte, 'acüna quene'iniemie, 'uva-pai xequenacüne.

17 'Uca müpaü tita'ei, Nepücarecacüna. Que-

susi müpaü tinitahüave, 'Erite, 'aixüa pecanaineni nepücarecacüna pehaitü.

¹⁸ Yu'auxüme pepüvarexeiyacai 'acünama. Mücü meta, hicü pemeixeiya, mücü püca'acüna. 'Ayu-mieme xasunicü peputaine.

¹⁹ 'Uca müpaü tita'ei, Camü, nemanetimani 'ecü, tixaxatame pecanihücütüni.

²⁰ Tame ta'uquiyarima 'icü yemurisie mecaniyutinenevivacaitüni. Xeme xeniutiyuaneni quename heuyevese Querusareme memüyutinenevivani.

²¹ Qesusi tita'ei, Neuxei 'uca, yuri quenetine'eririeca. Tucari canaye'amücü quepaucua nenevieri xemüca'ipitüaca yu'uquiyari 'icü yemurisie ni Querusareme.

²² Xeme nenevieri xepipitüa que mü'ane xemücamate. Tame püta nenevieri tenipitüaca que mü'ane temümate, vicueisitüarica mayeneicacü Huriyusixi tahesie.

²³ Masi tucari canaye'amücü, hicü canaye'aniri, quepaucua müme yuricü memüyutineneviva nenevieri memipitüani yu'uquiyari yu'iyaricü yuri me'utiyuatü. Mücü meta, ne'uquiyari müya me'aneneme nivacuvauneni nenevieri memipitüanicü.

²⁴ Cacaüyari cani'iyaritüni. Neuyeveca müme nenevieri memipitüa yu'iyaricü memipitüanicü yuri me'utiyuatü.

²⁵ 'Uca tita'ei, Ne necatinimaica quename 'uhamie Mesiya Cürisitu heiserie mupitüarie mütiteva. Quepaucua munuani 'iya, nai catatinitahecüatüamücü.

²⁶ Qesusi tita'ei, Nesü necanihücütüni

'ahamatü nemüticuxata.

²⁷ Hicü teyü'üquitüvamete mecaniu'axüani. Menihüxiyani 'ucamatü müticuxatacaicü. Siepüre xevitü 'asipüca'utayü, Tita peticuvaune, titayari hamatüana peticuxata nusu.

²⁸ Hicü 'uca yuye'ü 'ucu'eirieca quiecarisie neyani. Müpaü tinivaretahüave 'uquisi,

²⁹ Camü xequene'ixüariyu tevi münereatahecüatüa nai que nemütüyuri. Caticürisitu 'icü.

³⁰ Quiecarisie mecanayecüne, hepana menahucaitüni.

³¹ Mericüsü mexi 'ame'ahucai, teyü'üquitüvamete menita'inieni müpaü me'utiyuatü, Ti'üquitame, quetineucuari.

³² 'Iya müpaü tinivarutahüave, Ne 'icuai necanexeiyani xemüca'imate xeme.

³³ 'Ayumieme müpaü meteniyücühüavecaitüni teyü'üquitüvamete, Xevitü cati'atüiri catimi.

³⁴ Quesusi tivarutahüave, Que nemüticamie tita mütinaque 'iya munesiheyenü'a, 'uximayasicaya que nemütinüxime, mücü canine'icuaitüni.

³⁵ Xeme müpaü xecate'utiyuane, Nauca meseri tixüyu 'isanari naye'amücü. Camü müpaü nepütixecühüave, Xequenetaneniereni, vaxa xequenexeiyani. 'Aixüa nivavaquiniri xemüca'isanacü. Hicü

³⁶ 'isaname catini'ivaneni. Nicuxeürïeni tita mütiutixuaverixü, tucari mücaxüve memexeiyanicü, 'esame 'isanamematü yaxaicüa memüyutemamaviecacü.

³⁷ 'Icü hepaüsita niuqui yuri paine, Xevitü cani'esametüni, xevitüta ti'isaname maine.

³⁸ Ne nepüxeheutanü'axüa xemüca'isanacü

xemücateha'uximayacaisie.
 mecateni'uximayacaitüni.
 xehesie tiniunaque.

Hipatü
 Va'uximayasica

³⁹ Mericüsü yumüiretü mana quiecatari Samariyatari yuri mecateniuta'erieni hesiena 'uca tiutahecüatacu yuniuquicü ya'utaitü, Nai que nemütiuyuri canetiniutahecüatüani.

⁴⁰ 'Ayumieme Samariyatari hesüana me'u'axüaca mecanita'inieni vahesüa müyuhayevacü. Mana huta tucari niyuhayeva.

⁴¹ Hipatüta yumüiretü yuri mecateniuta'erieni niuquieyacü.

⁴² Müpaü metenitahüave 'uca, Hicürixüa 'aniuquicü xeicüa yuri tepücate'erie. Tameri tecani'enieni, tecatenimaica 'icü yuricü cuiepa memütama vavicueisitüvame mühücücü.

*Qesusi que mürenayehüa ti'aitame
 parevivameya nu'aya*

⁴³ Mericüsü huta tucari 'anucayacu mana neyani. Carereya caninuani.

⁴⁴ Qesusi yücümana tiniutahecüata quename tixaxatame yucuepa 'aye'aveme ca'eriva.

⁴⁵ Peru quepauca Carereya munua Carereyatari mecanitanaqui'erieni nai mete'uxeiyaca que müreyurienecai Querusareme 'ixüararipa. Mümeta mecanecu'ixüara.

⁴⁶ Mericüsü hutarieca Canasie ninuani Carereya cuieyarisie ha vinu mayeitüasie. Xevitü cuiepa ti'aitame müparevivameyatücai mana niuyeicacaitüni. Nu'aya tinecuyecaitüni Caperünaumesie.

⁴⁷ Tiutamarieca 'iya quename Qesusi Cureya heyetüa Carereya nua, hesüana caneyani.

Nitavavirieni mana müyemiecü, menayehüanicü nu'aya. Mücü nemüximecaitüni.

⁴⁸ Qesusi 'ayumieme müpaü tinitahüave, Cari xüca 'inüarite xecaxeiyani, mamarivavemeta, yuri xepücateta'erienicuta.

⁴⁹ Mücü ti'aitame parevivameya müpaü tinitahüave, Neuxei, mana quenemie nenive camüvecacu cuerietü.

⁵⁰ Qesusi titahüave, Quenemie. 'Anive nayeyuriniri. Hicü mücü tevi yuri tiniuta'erieni niuquieyasie Qesusi que mütitahüavixü. Neyani.

⁵¹ Mana heutamiecacu te'uximayatametemama menenucunaque metehühavetü niveya mayeyuricüri.

⁵² 'Iya niuta'ivauni ya'utaitü que 'upaucucacu manayeve. Müme müpaü metenitahüave, Tacai 'esiva cüa caviecacu cahüiyatü nayani.

⁵³ Hicü quemasieya tinetimani 'ana maye'acaicü quepaucua Qesusi mütitahüavixü, 'Anive nayeyuriniri. Mücüri yuri tiniuta'erieni, yunaitü hesüana quiecatarita.

⁵⁴ 'Ipaü hutarieca 'inüari tiniuyurieni Qesusi Cureya heyeyaca Carereya nuaca.

5

Ticuicame Vetesita mayecatei

¹ Mericüsü 'arique Huriyusixi va'ixüarari naye'ani. Qesusi Querusareme neutiyune.

² Querusareme ha mana niyemacaitüni Muxasi Vaquitenie hura. Hepürayusixi vaniuquicü Vetesita tiniuyetevacaitüni ha muyemacai. 'Etüpivari niye'ucaitüni 'auriena 'auxüvitü.

3 Mücütüa mecanayetecaitüni yumüiretü tecuicuate, memacücüpe, memühurietüca, memümamavavaqui, meta'icuevatü ha mücuyitüarienicü.

4 Heiva mana niuta'axecaitüni niuqui tuayame. Ha nicuyitüvacaitüni. Que mü'ane meri mana munua ha 'ucuyitüariecu nanayeveni sepa que müticuyecai.

5 Mericüsü xevitü tevi mana nayecateitüni xei teviyari heimana tamamata heimana 'atahaica viyari müticuyecai.

6 Qesusi 'ixeyaca mana 'ucaime, heitimaica müixa müyuriecaicü, müpaü tinitahüave, Peti'avaüriya pemanayeveni.

7 Ticuicame müpaü tinita'eiya, Neuxei 'uqui, havaicü tevi munesiheucahüani hapa quepaucua ha mucuyitüarie. Mana ne'ucamiecacu xevitü meri mana caninuani.

8 Qesusi tinitahüave, Quenanucucuxei, 'a'itari quenanucucue'i, quenecuyeicani.

9 Cuitüva 'aixüa reu'erietü nayani tevi. Yu'itari nanucucueni, nicuyeicacaitüni.

Mericüsü mücü tucari 'uxipiya tucari canihücütücaitüni.

10 Ayumieme Huriyusixi müpaü metenitahüave 'iya manayehüiya, Hicü 'uxipiya tucari canihücütüni. Heiserie pepücahexeiya 'a'itari pemanucucuenicü.

11 Mücü müpaü tivaruta'ei, Que mü'ane 'aixüa nereu'eriecame munesi'ayeitüa, mücü canetiniutahüave, 'A'itari quenanucucue'i quenecuyeicani.

12 Müme müpaü metenita'ivaviya, Que püpaicü mücü tevi müya mümatitutahüavixü, Quenanucu-

cue'i quenecuyeicani.

13 Manayehüiya 'asipücatimaicai que müpaicütücai, metüacü Quesusi yumüiretü me'u'uvacacu mana.

14 Hicü 'ariquemüca Quesusi nitaxeyia tuqui curaruyarita. Müpaü tinitahüave, Camüsü 'aixüa pereu'erietü pecanayani. Tavari 'axa pepücareyurieneni capa vaüca pe'u'itüarienicü masi.

15 Tevi neyani. Müpaü tinivarutahüave Huriyusixi quename Quesusi hücütücai que mü'ane 'aixüa reu'eriecame meyeitüa.

16 'Ayumieme Huriyusixi meniveiyacaitüni Quesusi müpaü mütiyurienecaicü 'uxipiya tucarisie.

17 Quesusisü müpaü tinivaruta'eiya, Ne'uquiyari müya tiniu'uximayatani hicüque, neta müya netiu'uximayata.

18 'Ayumieme masi cuini mieme menicuvautüvecaitüni Huriyusixi me'imienique, 'uxipiya tucari 'inüariyari mayeyeitüaximecaicü, masisü cuxi Cacaüyari müxatacaicü yu'uquiyaritüme, Cacaüyaripaü 'anetü 'ayuyeitüvatü.

Cacaiyari Nu'aya heiserie que mürexeyia

19 Hicü 'ayumieme Quesusi müpaü tinivaruta'eiya, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, nu'aya 'asipüca'yüve yücümana, que mütixeyia yu'uquiyari yatiyurieneme xEICÜA püyüve. Tita mütiyuriene 'iya, müpaüta yaxEICÜA tiniyurieneni nu'aya.

20 Ne'uquiyari yunive pünaqui'erie. Naime catinixeisitüani que mütiyuriene 'iya. 'Icü que mütiyuriene 'esiva marivemecü xEICÜA,

yemecü nixeisitüamücü mamarivavemecü,
xemühüxiyanicü xeme.

²¹ Ne'uquiyari mütivaranucu'uitüvapaü müquite, tucari mütivarupitüvapaü nu'ayata müpaü catinivaru'uitüvani müme müyuvaüriya müvaranucu'uitüanicü.

²² Mücü meta, ne'uquiyari xeime püca'inüata 'isücamepaü, masi heiserie nipitüani yunive 'isücamepaü mita'inüatacü naime,

²³ yunaitü ve'eme memü'eriecacü nu'aya, yax-eicüa ve'eme memü'eriepaü 'uquiyarieya yunive meiyenü'a. Que mü'ane ve'eme müca'erie nu'aya, ve'eme püca'erie 'uquiyarieyata meiyenü'a.

²⁴ Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane nenuqui mü'enie, yuri ti'eririetü 'iya munesiheyenü'a, mücü tucari mücaxüve canex-eiyani. 'Isücame hüxie pücatacueviyani, masi niuyupata, camüquitüri, 'ayeyuritü püta hicü.

²⁵ Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, tucari naye'amücü, hicüri naye'aniri, quepaucua müquite memi'enieni Cacaüyari Nu'aya 'utaniucame. Müme memü'enanani mecanayeyuyuricacuni.

²⁶ Ne'uquiyari yücümana tucari que mürexeiya, müpaü yaxecüa tinipitüani yunive tucari mex-eiyanicü yücümana.

²⁷ Heiserie tipitüata 'isücamepaü müva'inüatacü Yuri Tevi mühücücü.

²⁸ Tixaü xepücahüxiyaca 'icücü. Tucari naye'amücü quepaucua yunaitü memucateuqui memi'enieni 'iya 'utaniucame.

²⁹ Mepüvaticüneta. Müme 'aixüa memüteyuriecail menanucu'uicuni tucari memüpitüarienicü,

'axa memüteyuriecäi mete'anucu'uni memanutaürïyanicü.

Que memüte'ihecüata Cürisitu

³⁰ Ne necümana 'asinepücatiyüve. Que nemüti'ena, müpaü nepütiva'inüata 'isücamepaü neyüanetü. Que mütiheiserie nepüva'inüata nemüca'icuvaunecü tita münetaque ne, tita mütinaque 'iya münesiheyenü'a püta nemücuvaunecü.

³¹ Ne xüca nehepaüsita netihecüatanique, yuricü nepücatihecüataniqueyu.

³² Xevitü 'ecaniuyeicani mütihecüata nehepaüsita. Necatinimaica 'iya yuri mütihecüatacü nehepaüsita que mütihecüata.

³³ Xeme Vanisüa xecanivarenü'ani. Mücü tita yuri mürainne hepaüsita tiniutahecüata.

³⁴ Ne masi nepüca'itanaqui'eri tita teüteri memütehecüata nehepaüsita, perusü 'ipaü necaniutaineneni xemütavicueisitüarienicü xeme.

³⁵ 'Iya cüxeme canihücütücaitüni tatü hecüarivietü. Xeme xeniyuvaürïyacaitüni xemüyutemamaviecacü 'iya yatixehecüariviyacacu yareutevitü.

³⁶ Mücü nehepaüsita mütihecüata, mücü masi türücaüyemecü catinihecüatani, tita mütihecüatacäi Vani 'esiva xecüa tihecüatacacu. Tita nemütiyuriene, ne'uquiyari que münetiupitüa nemeye'atüanicü, 'icü 'uximayasica que nemütiyuriene, 'icü nehepaüsita tinihecüatani quename ne'uquiyari nesiheyenü'a.

³⁷ Mücürita ne'uquiyari münesiheyenü'a, mücütütü nehepaüsita tinihecüatani. Xeme

hasuacua xepüca'i'enievave 'utaniucame,
xepüca'ixeyavave que mütiyuxexeiya.

38 Niuquiya xepücahexeiya xehesie
yuhayevame yuri xemücate'i'eriericü que mü'ane
'Iya meiyenü'a.

39 'Utüaricasie xequetenecuvava, müpaü
xemütecu'erivacü quename mücücü tucari
mücaxüve xehexeiya. Mücütütü canihücütüni
tita nehepaüsita mütihecüata.

40 Xepücayuvaüriya nehepa xemahuni tucari xe-
mexeyanicü.

41 Tita teüteri memütexata visi menetexeyatü,
mücü nepüca'utanaqui'eri.

42 Siepüre nepüxehetima xeme,
xemücajuhayevacü xe'inaqui'erietü Cacaüyari.

43 Ne necaninuani ne'uquiyarisüa ne-
miemetütü. Xemeri xepücanesi'utanaqui'eri.
Xüca xevitü nuani yuhesüa miemetütü püta,
xecanitanaqui'ericuni 'iya.

44 Que xeteyüvave yuri xemüteta'erienicü xüca
xe'itanaqui'erieni tita xemütexata visi xeteyuxeyatü,
xücarita xecatecuvautüveni 'iya muyuxevi Ca-
caüyaritütü visi mütiexeyanicü xeme.

45 Müpaü xepücatecu'erivani quename nexetax-
aneta ne'uquiyari hüxie. Xevitü 'acaniuyeicani
müxexaneta. Muisexi canihücütüni. Hesiena xeniu
yuri xepüte'erie.

46 Xücasü yuri xete'eriecaque Muisexisie, nehe-
sietari yuri xepüte'eriecaqueyu. 'Iya nehepaüsita
tiniuti'utüani.

47 Xüca 'iya 'utüaricayasie yuri xecate'erieca,
queri yuri xeteta'erieni tita nemüticuxatasie.

6

Que mütivarumi 'auxüme miriyari

(Mateu 14:13-21; Maricuxi 6:30-44; Rucaxi 9:10-17)

¹ Mericüsü 'arique caneyani Quesusi. Carereya haracunayarisie Tiveriya müracutevasie 'anutaüye neta'ani.

² Yümüretü mecanicuveiyatüvecaitüni teüteri 'inüari memüxeiyacaicü que mütiyurienecai tecuicucate vahesie.

³ Hicü hürisie neutiyune Quesusi. Mana necateitüni, teyü'üquitüvametemamata metehetitecai hamatüana.

⁴ Mericüsü Huriyusixi va'ixüarari Pasicua mütiteva nahuracaitüni.

⁵ Hicü Quesusi heutaniereca, yumüireme varuxeiyaca hepana me'atihume, müpaü tinitahüave Piripe, Haque tepeinanaiyu pa 'ime memütecuanicü.

⁶ Müpaü tiutayü 'i'isipatü. Mücüsietü tini-maicaitüni que mütiyurieniquecai.

⁷ Hicü Piripe nita'eiya, Pa huta sienituyari 'inüariyarisie 'atü capütinaque vahesie mieme yuxexuitü 'esiva xEICÜA memita'üixüanicü.

⁸ Xevitü teyü'üquitüvametemama 'Atüreximütitevacai Simuni Pecuru 'ivaya müpaütinitahüave,

⁹ 'Ena puyeica temaicü sevara payari 'auxüvime huta quesüteyari vara'ütü. Perusü 'icü que tipaüme yumüireme vahesie mieme.

¹⁰ Quesusisü müpaü tiutayü, Xequenivaranucayasa teüteri. Mana vaüca nacu'üxayacaitüni. Hicü 'uquisi menanucayaxe 'auxüme miriyari meyupaümetü yacütüniquetü.

11 Hicü Qesusi nenu'üni pa. Pamüpariyusi 'ipitüaca Cacaüyari tinivarumini mana memütitecai. Yaxeicüa tinivarumini quesüteta quepaü memüteucuaicucal.

12 Hicü me'utihuxacu müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamete, Xequeneucuxeüri tarimeyari manuyuhayevaxü capa reyevenicü.

13 'Ayumieme mecanicuxeürieni. Tamamata heimana huta quirivayari meniutihüniya tarimeyari tecua'amete memicu'eirie 'auxüme sevara paryarisie mieme.

14 Mericüsü teüteri me'ixeyaca 'inüari mütiuyuri müpaü meniutiyanecaitüni, Cari yuricü 'icü canihücütüni 'iya tixaxatame cuiepa 'umamie.

15 Hicü retimaica Qesusi quename me'axüaniquecai me'iviyaquecai tiva'aitüvame memayeitüanicü, tavari yuxaüta mana neutiyune hürisie.

*Qesusi que mütiuyeicacal haracunasie
(Mateu 14:22-27; Maricuxi 6:45-52)*

16 Mericüsü quepaucua tau macayunixü teyü'üquitüvamete mana meniucanexüani haracunapai.

17 Canuvasio mecajaxeca haracuna 'anutaüye menecüne Caperünaumapai. Hicü niucuyüri. Qesusi vahesüa pücanuavecai cuxi.

18 Carima 'u'ecacacu haracuna niuyuanecaitüni.

19 Hicü yateva 'auxüme 'ataxeime quirumetüruyari me'uhutü mecanixeiya Qesusi haracunasie 'uyeicame canuva hepa 'amiecame. Meniutimamani.

20 'Iya müpaü tinivarutahüave, Ne nepühücü. Xepücaheumamaca.

21 Hicü meniyuvaüriya memitanaqui'erienicü canuvasio. Yapaucua canuva nivataneni cuiepa haque memeucünecai.

Teüteri que memüte'icuvautüvecai Quesusi

22 Mericüsü 'uxa'arieca teüteri haracuna 'anutaüye memüti'ucai mecaniuneniere mana mucateicü xevitü canuva xeicüa, hipatü pücatixaü. Mepunenierixü Quesusi müca'acayerüvecai mücü canuvasio teyü'üquitüvamete vahamatü, masi teyü'üquitüvamete memecü yuhücüate.

23 Hipatüta canuvate meneyecüne Tiveriya. Mana hura meniu'axüani haque pa memeticuai Ti'aitame pamüpariyusi 'ipitüacu Cacaüyari.

24 Me'uneniererca teüteri Quesusi mana müca'uyeicacaicü, teyü'üquitüvametemamata memüca'u'uvacaicü, mümetari canuvatesie mecayaxeca menecüne Caperünaumepai me'icuvautüvetü Quesusi.

Quesusi pa tucari tiyupitüvame mühücü

25 Haracuna 'anutaüye meheitaxeyaca müpaü metenitahüave, Ti'üquitame, quepaucua pepunua 'uvapai.

26 Quesusi müpaü tivaruta'ei, Ni-uqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xepücanesicuvautüve 'inüarite xemüxeicü. Pa xemeticuaicü xemetihuxaicü püta xepünesicuvautüve.

27 Xepücate'uximayaca 'icuai mütipünive xema'ivacü xeicüa. Xequetene'uximayaca püta xeme'ivacü 'icuai 'amütiterive tucari mücaxüve müxepitüa Yuri Tevi mütixemini. 'Uquiyarieya Cacaüyaritütü ni'inüaritüani 'iya.

28 'Ayumieme müpaü metenitahüave,
 Queri teteyurieca Cacaüyari 'uximayasicaya
 temüte'uximayacä.

29 Qesusi müpaü tivaruta'ei. 'Icü canihücütüni
 Cacaüyari 'uximayasicaya, yuri xemüte'eriecacü
 'iya meiyenü'asie.

30 Müme mete'icühüave, Mericüte, tita
 petiyuriene 'inüari, temixeyacü, yuri
 temümateta'eririenicü. Que petiu'uximayata.

31 Tame tatevarima manana payari metenicua-
 caitüni macumavesie, que müre'uxa, Taheima
 mieme pa tinivamicuacaitüni.

32 Hicü Qesusi müpaü tivarutahüave, Niuqui
 caniseüyeni que nemütixecühüave, Muisexi
 capühücütücai que mü'ane müxe'umi mücü pa
 taheima mieme. Ne'uquiyari püta tinixemicuani
 tita yuricü mütüpa taheima mieme.

33 Que mü'ane taheima macaneica, tucari
 müvamicua cuiepa memütama, mücütütü
 canihücütüni Cacaüyarisüa mieme pa.

34 Müme metehühüave, Ti'aitame, 'aheyemecü
 quetatineumicua 'icü pa.

35 Qesusi müpaü tivarutahüave, Ne
 necanihücütüni pa tucari tiyupitüvame. Que
 mü'ane nehesüa müye'ani pücaheuhacamücüni.
 Que mü'ane nehesie yuri müti'erie havai
 pücaheuharimücüni hasuacua.

36 Masi yanepütixecühüavecai, xepünesixeiya
 peru yuri xepücate'erie.

37 Naime ne'uquiyari münepitüa nehesüa
 püye'ani. Que mü'ane nehesüa müye'ani, tacua
 nepüca'anuyehüani.

38 Ne taheima nepüca'acane tita münepitüa

yanemütiyurienenicü. Tita mütinaque 'iya
münesiheyenü'a püta yanemütiyurienenicü
nepacane.

³⁹ 'Ipaü catininaqueni 'iya münesiheyenü'a, nai
münetiupitüa nemücaheiyehüanicü ni xeime, masi
nemenucuquetüanicü tucari 'aye'ayu quepaucua
mütapare.

⁴⁰ 'Ipaürita catininaqueni ne'uquiyari,
yunaitü memixeiya nu'aya, yuri memüte'erie
hesiena, tucari mücaxüve memexeiyanicü. Ne
nepüvaranucu'uitüani tucari 'aye'ayu quepaucua
mütapare.

⁴¹ Hicü Huriyusixi meniniuquixiecaitüni
hepaüsitana müpaü mutayücü, Ne pa
necanihücütüni taheima macane.

⁴² Müpaü meniutiyuanecaitüni, 'Icü catiquesusi
Cuse münu'aya. Tame quemasieya varusieya
tepüvamate. Quetütü paine hicü taheima macane.

⁴³ Quesusi müpaü tivaruta'ei, Xepücaniuquixieca
yusafa.

⁴⁴ Xevitü püca'yüve nehesüa müye'ani, me xüca
ne'uquiyari münesiheyenü'a 'enuchana xEICÜA
pü'yüve. Ne tucari 'aye'ayu quepaucua mütapare
necanenucuquetüamücü.

⁴⁵ Texaxatamete vaxapasie müpaü
catine'uca, Cacaüyari tiniva'üquitüaca yunaime.
Yunaitü memü'enana ne'uquiyari que
maine, memüteyü'üquitüa, müme nehesüa
mecaniye'axüacuni.

⁴⁶ Perusü xevitü püca'ixei'yave ne'uquiyari. Que
mü'ane Cacaüyarisüa miemetütü 'amuyeica, mücü
xeicüa canixei'yaveni ne'uquiyari.

47 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane nehésie yuri müti'erie, tucari mücaxüve canexeiyani.

48 Ne pa tucari tiyupitüvame necanihücütüni.

49 Xetevarima manana payari metenecua-caitüni macumavesie. Müme menecuini.

50 'Icü canihücütüni pa mayeyuri taheima macaneica tevi miticuanicü mücamünicü.

51 Ne necanihücütüni pa mayeyuri taheima macane. Xüca tevi 'icü pa 'uticuani, yuheye-mecü payeyurini. 'Icü pa nemüyetuani ne, nevai-yari canihücütüni, cuiépa memütama vatucari cani'ayumiemetüni.

52 Hicü Huriyusixi meniyuxamurietüvecaitüni yametyücühüavetü, Quetütü püyüve 'icü yuvai-yari mütasimicua temiticuanicü.

53 Qesusi 'ayumieme müpaü tinivarutahüave, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xüca xeca'iticuani Yuri Tevi vaiyarieya, xüca xuriyaya xeca'anu'ieni, tucari xepücahexeiya yuhésie.

54 Que mü'ane nevaiyari mücü'a nexuriya mü'ie, tucari mücaxüve canexeiyani. Tucari 'aye'ayu quepaucua mütapare, necanenucu-quetüamücü.

55 Ne nevaiyari yuricü cani'icuaütüni, nexuriya yuricü cananu'ivani.

56 Que mü'ane nevaiyari mücü'a nexuriya mü'ie, mücü nehésie tiviyatü niyuhayevamücü, neta hesiena netiviyatü netinehayeva.

57 Ne'uquiyari mayeyuri cuiépa que münerenü'apaü, ne que nemürayeyuri ne'uquiyaricü, müpaürita yaxaicüa que mü'ane münesicua'a, mücüta canayeyuricamücü

necümana.

⁵⁸ 'Icü canihücütüni pa taheima macane. Xetevarima que memüte'ucuai que memüte'ucui, müpaü püca'ane. Que mü'ane 'icü pa mücua'a yuheyemecü canayeyuricamücü.

⁵⁹ Müpaü niutayüni Caperünaumesie ti'üquitatü tuquita.

Niuqui tucari mücaxüve hepaüsita

⁶⁰ Hicü 'ayumieme teyü'üquitüvametemama yumüiretü me'u'enanaca müpaü meniutiyuani, 'Icü niuqui canicuaniveni. Quepai püyüve mi'enieni.

⁶¹ Qesusi yu'iyarisie retimaica memüniuquixiecaicü teyü'üquitüvametemama 'icü hepaüsita, müpaü tinivarutahüave, 'Icücü xetetiquetamürique 'acu.

⁶² Qesü yüniqueyu xüca xe'ixeiyanique Yuri Tevi mana 'utimiecame haque meripai mecatei.

⁶³ 'Iyari canihücütüni tucari tiyupitüvame. Vai-yari 'asipüçayüni. Tita nemütixecuxaxatüva ne, mücü cani'iyaritüni canitucaritüni.

⁶⁴ Peru hipatü xeme yuri xepücate'erie. Qesusi matüaripai nivamaicaitüni quehate müme yuri memücate'eriecai, timaicaita que mü'ane miyetu-aniquecai.

⁶⁵ Müpaü tinicuxatacaitüni, 'Ayumieme nepütixecühüave, xevitü mücayüve nehesüa müye'ani xüca ne'uquiyari müpaü catipitüaca.

⁶⁶ Mücü yumüiretü teyü'üquitüvametemama yucutama menitacüni, hamatüana mepüca'u'uvacairi.

67 'Ayumieme Qesusi müpaü tinivarutahüave tamamata heimana yuhutame, Xemerita xeteyuvaüriya xemüyehu.

68 Simuni Pecuru müpaü tinita'eiya yucu'imavatü, Ti'aitame, quepai rahesüa tepüteyehu. 'Ecüsü niuqui tucari mücaxüve hepaüsita pecanexeiyani.

69 Hicürixüa yuri tecateniuta'erieni, tecamane-timani 'ecü que mü'ane Cacaüyarisüa mümieme müpasie pemühücücü.

70 Qesusi müpaü tivaruta'ei, Camü necatixe'anayexei tamamata heimana yuhutame xeme. Xevitü xeme Cauyumariepaü cani'aneni.

71 Mücü Cura Simuni nu'aya 'Isicariutitanaca nixatacaitüni. Mücü niyetuaniquecaitüni xevitü mühücütücai tamamata heimana yuhutatü.

7

*Qesusi 'ivamama yuri que memücate'eriecai hes-
iena cuxi*

1 Mericüsü 'arique Qesusi Carereya niuye-icacaitüni. Pücayuvaüriyacai Cureya muyeicani Huriyusixi memicuvautüvecaicü me'imienique.

2 Hicü Huriyusixi va'ixüarari nahuracaitüni quepaucua xamaru memutiveviva.

3 'Ivamama 'ayumieme müpaü metenitahüave, 'Uva peyeyame Cureya quenemie, 'ahesüa miemete teyü'üquitüvamete memixeyacü tita pemütiyuriene.

4 Tevi 'avie capütiyuriene, ticuvaunetü yunaime vahürüpa mümarivanicü. Xüca müpaü petiyuriene, pемasiücüme quena'ayeitüa cuiepa memütama vahüxie.

⁵ 'Ivamamata yuri mepücate'eriecai hesiena.

⁶ Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave, Ne netucari püca'aye'ave cuxi. Xeme tixaü xepücatetacuevi.

⁷ Cuiepa memütama mepüca'yüvave memüxe'uxive'erieca. Ne püta mecakeni'uxive'erieca vahepaüsita nemütihecüatacü, tita memüteyurie 'axa mü'anene nemutainecü.

⁸ Xemerü xequene'ixüarayü. Ne cuxi nepüca'ixüaramie 'icüsie, netucari müca'aye'avecü cuxi.

⁹ Müpaü tivarutahüaveca Carereya niyuhayeva.

Qesusi que mütiyuri 'ixüararipa quepaucua xamaru memutiveviva

¹⁰ Hicü 'ivamama meheu'ixüarayucacu 'iyata neyani 'arique, 'avie xeicüa cayuhecüatatü.

¹¹ Hicü Huriyusixi meneicuvautüvecaitüni 'ixüararipa müpaü me'utiyuatü, Haque peyeica 'iya.

¹² Teüteri vaüca mepütecuxatacai hepaüsitana, 'avie xeicüa. Hipatü müpaü meniutiyuanecaitüni, Masi 'aixüa pütiuca'iyari. Hipatüri mete'utiyuanecai, Tixaüsietü püvareuyexürüva teüteri.

¹³ Masi xevitü teüteri vahürüpa pücatixatacai hepaüsitana yunaitü memüvamacarücaicü Huriyusixi.

¹⁴ Hicü 'ixüarari hixüaparietari Qesusi neutyune tuquipa. Mana tini'üquitacaitüni.

¹⁵ Huriyusixi menihüxiyacaitüni yame'utiyuatü, Queri timaive 'icü 'utüarica. Pücatiyuti'üquitüave.

¹⁶ Qesusiri 'ayumieme müpaü tinivarutahüave, Tita nemüti'üquita nehesüa pücamieme. Que mü'ane münesiheyenü'asüa püta canimiemetüni.

17 Xüca tevi yuvaüriyani yamüticamienicü tita mütinaque 'iya, catinimaicamücü tita nemüti'üquita hepaüsita, xüca Cacaüyarisüa miemetüni, me xüca necümana ne'utaineni nusu.

18 Que mü'ane yücümana mutaine catinucuvauneni visi müticühüavarüvanicü. Que mü'ane müticuvauneni visi müticühüavarüvanicü 'iya meiyenü'a püta, mücü yuri paine, tita mücatiheiserie pumave heisiena.

19 Camü Muisexi catixe'upitüa 'inüari niuquiyari xemeixeiyanicü. Perusü ni xevitü xeme yapücaticamie 'inüari niuquiyarisie. Titayari xenetecuvautüve xenesimienique.

20 Teüteri müpaü mete'ita'ei, Cari cacaüyari 'axa mü'ane pümasinü'ü. Quepai masicuvaune masimienique.

21 Qesusi müpaü tivaruta'ei, Ne 'uxiپیا tucarisie heiva xEICüa tixaütü nepütüyuri, peru yunaitü xecanihüxiyaca.

22 'Ayumieme meta Muisexi nixe'upitüani xitequiya 'inüariyari. Muisexisüa pücamieme, tatevarima vahesüa püta canimiemetüni. Peru 'uxiپیا tucarisie xepi'inüaritüa 'uqui nunusi.

23 Xüca 'uqui 'uxitequiēni 'uxiپیا tucarisie Muisexisüa mieme 'inüari niuquiyari müca'ayeitüarienicü, que xeneteheca ne nai 'aixüa reu'eriecame nemayeitüacü xeime tevi 'uxiپیا tucarisie.

24 Que mütiyuxexeiya xEICüa niuqui xepücavevieca, que mütiheiserie püta xequenevevieca niuqui.

Caticürisitu 'icü, que memutiyanecai

25 Hicü Querusaremetari hipatü 'ayumieme müpaü meniutiyuanecaitüni, 'Icü catihücü memicuvautüve me'imienique.

26 Camü yunaima vahürüpa catinicuxatani, 'asimepücatehehüave. Ta'uquiyarima xüari yuricü mepücaheitima 'icü mücürisitu heiserie mupitüarie.

27 Perusü tame tecanimaica 'icü haque memieme. Quepauca munuani Cürisitu, xevitü 'asipücatimaica haque memieme.

28 Hicü Qesusi müpaü tiniuhiva tuqui curaruyarita ti'üquitatü, Xeme xenetemate 'acu, haque nememieme xetemate. Ne necümana nepücanua. Masi yuri canaineni 'iya munesiheyenü'a. Xeme xepüca'imate.

29 Nesü necanimaica hesüana nemümiemecü, munesiheyenü'acü.

30 Hicü mecanicuvautüvecaitüni me'iviyaque. Xevitü püca'ivi tucarieya müca'aye'avecaicü cuxi.

31 Teüteri yumüretü yuri mecateniuta'erieni hesiena. Müpaü meniutiyuanecaitüni, Quepauca munuani Cürisitu, masi vaüca catiyurieneni 'inüarite, 'e'ivatü 'icü que mütiyuriene.

Pareseusixi que memütevaretanü'a tupirisixi memiviyacü Qesusi

32 Hicü Pareseusixi meniva'eniecaitüni teüteri hepaüsitana vaüca metecuxatame. Mara'acate memühürütüariecai Pareseusixi vahamatü mecanivaretanü'ani tupirisixi memiviyacü.

33 Hicü müpaü niutayüni Qesusi, Yareutevitü cuxi xehamatü neniuyeicamücü. 'Arique 'iya munesiheyenü'asüa nepüyemie.

34 Xepünesicuvautüveni peru xepücanesitaxeiya. Mücü meta, haque nemeyeicani xepücayüvave xemeta'axüani.

35 Huriyusixi müpaü metenyücühüavecaitüni, Que tiyune 'icü temüca'itaxeiyacü. Cüriyecusixi vasata memeutayeixüa vahesüa catiyemie, Cüriyecusixi tivareti'üquitüanique.

36 Qesü 'icü titita niuqui müya mutaine, Xepünesicuvautüveni, xepücanesitaxeiya, haque nemeyeicani xepücayüvave xemeta'axüani, haitü.

Hatüapaü mü'anene ha muhanesie miemepäü

37 Hicü ve'eme tucarisie 'ixüarari heutiparirümecacu, mana niuvecaitüni Qesusi. Nahivacaitüni müpaü 'utaitü, Xüca tevi heuharimücüni, nehesüa quenuani, que'anuhareni.

38 Que mü'ane nehesie yuri müti'erie, 'utüarica manuyünepaü, hatüapaü 'anenetü canihaneçamücü taütana ha muhanesie miemepäü 'anenetü.

39 Müpaü niutayüni 'Iyari xatatü memitanaqui'erieniquecai müme yuri memüteta'erieniquecai hesiena. Mücü 'Iyari mepücatanaqui'erivavecai cuxi Qesusi cuxi visi 'anetü müca'ayeitüarievecaicü.

Teüteri hixüata que memüte'uyusanaxü

40 Hicü teüteri hipatü 'icü niuquite me'u'enieca müpaü meniutiyuanecaitüni, Yuricü mücü tixax-atame canihücütüni 'icü.

41 Hipatüta mete'utiyuanecai, Cari 'icü Cürisitu canihücütüni. Hipatüta mete'utiyuanecai, Masi Cürisitu Carereya pücamietüni.

42 Camü 'utüarica müpaü caranuyüne, Cürisitu Raviri püxiüyarieyatüni, quiecarisie Raviri mecateisie pümiemetüni Verenisie.

43 'Ayumieme teüteri hixüata meniysana cümana.

44 Hipatüta müme meniviyacucaitüni, perusü xevitü püca'ivi.

Tevi hasuacu pücatixatacai 'icü müticuxatapaü, que memutiyanecai

45 Hicü tupirisixi meniu'axüani mara'acate memühürütüariecai vahesüa Pareseusixi vahesüa. Mümeri müpaü metenivarutahüave, Titayari xecate'i'atüa.

46 Tupirisixi müpaü metevavuta'ei. Tevi hasuacuari pücatixatacai 'icü tevi müticuxatapaü.

47 Hicü Pareseusixi müpaü metevavuta'ei, Cari xemeta xepeuyexüriya.

48 Camü te'aitamete Pareseusixi que mü'ane müme hesiena yuri pütiuta'eri.

49 Peru 'icü teüteri 'inüari niuquiyari memücamate 'axa mepütecühüavarüva.

50 Hicü 'iya meripai Qesesisüa munua yüvicüta Nicuremu müpaü tinivarutahüave, xevitü mühücütücaicü müme,

51 Camüsü ta'inüari niuquiyaricü tepüca'enutahüani tevi xüca meri teca'i'enieni que mutaine, xüca teca'imaica que mütiyuriene.

52 Mümeri müpaü metenita'eiya, Qesü 'ecütari Carereya petimieme. Quetinecuvava, quetinexeyani Carereyasie müca'ayenevecü tixaxatame havaicü.

'Uca muviyari xeime cünayamame meycumaüvacacu

⁵³Yuxexütü yuquie mepeutayeixüa.

8

¹ Quesusisü yemurisie neyani Huriva Mati'u müracusevasie.

² Ximeri tavari tuquipa ninuani. Yunaitü teüteri hesüana meni'axecaitüni. Mana 'ayerüca tiniva'üquitüacaitüni.

³ Hicü te'utüvamete Pareseusixi vahamatü mecani'atüirieni 'uca muviyarie xeime cünayamame meycumaüvacacu. Hixüapa me'itaqueca

⁴ müpäü metenitahüave, Ti'üquitame, 'icü 'uca caniuviyarieni xeime cünayamatü meycumaüvame.

⁵ 'Inüari niuquiyarisie Muisexi müpäü catatinü'aitüani tetexicü temüvatituaxanicü müya memüyüa. Camüsü que petayüni 'ecü.

⁶ Müpäü meniutiyuani me'i'isipatüvetü me'itaxanetaque. Quesusisü 'anacatusireca, cuiapa tiniuta'utüani yu'itüvamecü.

⁷ Müme 'ameteheuterecu meheicu'ivaviyatü, 'iya nanucuqueni. Müpäü tinivarutahüave, Que mü'ane xeme 'axa mücatiyurieve, mücü meri pitatuaxa tetecü.

⁸Tavari 'anacatusireca, cuiapa tiuta'utüa.

⁹ Mümeri memü'enana, va'iyari vatate'acacu, meneutayeixüani yuxexütü me'ayecücatü, 'uquiravesixi meri. Quesusi yuxaüta niyuhayeva, 'uca hixüapa muvecai tiyuhayevaxüta.

¹⁰Hicü 'anucuqueca Quesusi, hipame cavaxey-atü, 'uca xEICÜa, müpäü tinitahüave, Neuxei, 'uca,

haquevari müme masixanetamete. Xevitü 'ahesie carahüa.

¹¹ 'Iya tiutayü, Ti'aitame, haquevasü. Qesusi titahüavixü, Neta 'ahesie nepücatihüani. Quenemie, tavari 'axa pepücareyuriene.

Qesusi cuiepa memütama vahecüarivivame mühücü

¹² Mericüsü Qesusi tavari tinivarutixatüani müpaü 'utaitü, Ne cuiepa memütama vahecüarivivame necanihücütüni. Que mü'ane munesi'anuveiya yüvipa püca'uyeicani, masi hecüariya canexeyacamücü tucaritüme.

¹³ Pareseusixi 'ayumieme müpaü metenicühüaveni, 'Ecü 'ahepaüsita xeicüa pecatinihecüatani. Tita pemütihecüata püca'yuri.

¹⁴ Qesusi müpaü tinivaruta'eiya, Sepasü nehapaüsita nemütihecüata, tita nemütihecüata puyuri nemütimatecü haque nememieme que nemütimie. Xeme 'asixepücatemate haque nememieme que nemütimie.

¹⁵ Xeme teüteri vahepaü xepüteyu'inüata. Ne püta tevi nepüca'inüata.

¹⁶ Masisü xüca ne'ita'inüataque, nepihecüatüaniqueyu tita yuricü müti'inüari nehexeyatü, nexaüta nemüca'uyeicacü, 'iya munesiheyenü'a nehamatü muyeicacü.

¹⁷ Mücü meta, xe'inüari niuquiyarisie müpaü catine'uxani, Yuhutatü teüteri tita memütetahecüata puyuri.

¹⁸ Mericüte, ne necanihücütüni que mü'ane nehapaüsita mütihecüata, ne'uquiyari munesiheyenü'a nehapaüsita tinihecüatanita.

19 Müme müpaü metenitahüave, Haqueri 'a'uquiyari. Qesusi müpaü tivaruta'ei, Xeme xepücanesimate ne, ne'uquiyarita xepücamate. Xüca xenesimaicaque ne, ne'uquiyarita xepümaicaqueyu.

20 'Icü niuquicü catinicuxatacaitüni tumini mahüriesie tuqui curaruyarita ti'üquitatü. Xevitü püca'ivi tucarieya müca'aye'avecaicü cuxi.

Que nemüreumie xepücaýüvave xemeta'axüani, que mainecai

21 Hicü tavari müpaü tinivarutahüave, Nesü nepüyemie. Xepünesicuvautüveni, tita 'axa xemüteyuriesie xeteviyatü xecanicuicuni. Que nemüreumie xepücaýüvave xemeta'axüani.

22 Huriyusixi 'ayumieme müpaü metenicuxatacaitüni, Yücümana catiyumieni müpaü mutayücü, Que nemütimie xepücaýüvave xemeta'axüani.

23 'Iya müpaü tinivarutahüave, Xeme 'ena xepümiemete. Ne püta taheima necanimiemetüni. Xeme 'ena cuiepa xepümiemete. Ne püta 'ena cuiepa nepücamieme.

24 'Ayumieme yanepütixe'utahüavixü xemücuini tita 'axa xemüteyuriesie xeteviyatü. Xüca yuri xecate'uta'erieni quename ne nehücü, xecanicuicuni tita 'axa xemüteyuriesie xeteviyatü.

25 Müme müpaü metenicühüavecaitüni, 'Ecü que pepüpaicüte. Qesusi tivarahüave, Yemecü nepühücü tita nemütixecuxaxatüva.

26 Vaüca necaneixeiyani xehepaüsita nemüticuxatanicü, xehesie nemütihüpanicü. 'Iya munesiheyenü'a masi yuri canaineni.

Tita nemütü'eni 'iya yahainecacu, mücü nepütivataxatüani cuiepa memütama.

²⁷ Müme 'asimepücatehetima yu'uquiyari müvacuxaxatüvacaicü.

²⁸ Hicü Qesusi müpaü niutayüni, Quepaucua xemenutihana Yuri Tevi, 'anari xepütehetimani ne nemühücücü, necümana 'asinemücatiyurienecü. Ne'uquiyari münetiü'üquitüapaü, müpaü xeicüa nepüticuxata.

²⁹ Mücü meta, 'iya munesiheyenü'a nehamatü caniuyeicani. Pücanesi'ucu'eiri nexaüta, neheyemecü yanemütüyurienecü tita mütinaque.

³⁰ 'Ipaü ticuxatacacu yumüretü yuri mecateni-uta'erieni hesiena.

Tita yuri maine canixetixünamücü, que mainecai

³¹ Qesusi 'ayumieme müpaü tinivarutahüave müme yuri memüte'ita'eriri Huriyusixi, Xeme nenuquisie xeteviyatü xüca xeyuhayevani, yuricü nehesüa miemete teyü'üquitüvamete xecanihümetüni.

³² Tita yuri müraine xecanetimaicuni. Mücü yuri maine canixetixünamücü.

³³ Müme müpaü metenita'eiya, Tame 'Apurahami tecanixiüyarimamatüni. Xeimesie mieme vaüriyarica tepücate'uti'uximayataxü hasuacua. Que pehaine, xexüxünitü xemacüne pemaine.

³⁴ Qesusi müpaü tivaruta'ei, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, yunaitü 'axa memüteyurie vaüriyarica meteni'uximayaca tita 'axa müti'anesie mieme.

³⁵ Mericüte, vaüriyarica müti'uximaya yuheyemecü 'apüca'uca quiecamepaü. Quiecame nu'aya püta 'apuca yuheyemecü.

³⁶ Xüca nu'aya xetixünamücü, panasi xexüxünitü xecanacünicuni.

³⁷ Ne nepütimate 'Apurahami xemüxiüyarimama. Siepüre xecanenicuvautüveni xenesimienique neniüqui müyutexiecü xehesüa.

³⁸ Tita nemütiuxei ne'uquiyarisüa yanepüticuxata. Xemesüari tita xemüte'u'eni yu'uquiyarisüa yaxepütecahu.

³⁹ Müme müpaü mete'ita'ei, Tame ta'uquiyari 'Apurahami canihücütüni. Quesusi müpaü tivarutahüave, 'Apurahami xüca xexiüyarimamatüni, 'Apurahami que mütiyurienecai yaxequeteneyurieca.

⁴⁰ Masi hicü xepünesicuvautüve xenesimienique. Ne necanitevitüni nemütixecuxaxatüva tita yuri müraine que nemütü'enaxü Cacaüyarisüa. Xehepaü capütüuyuri 'Apurahami.

⁴¹ Xeme xe'uquiyari que mütiyuriene yaxetenicahuni. Mete'itahüave, Tametütü tavarusi que mü'ane mücacünayatücai, mücü pücatasi'utivevi. Xei 'uquiyariyari tecanexeyani Cacaüyaritüme.

⁴² Quesusi müpaü tivarutahüave, Xüca Cacaüyari xe'uquiyaritüni, xecaneninacü'eriecaqueyu ne. Ne Cacaüyarisüa necaneyeyani necaninuaniri. Mücü meta, necümana nepücanua. 'Iya püta caneneyenü'ani.

⁴³ Titayari xecateheitimaivave tita nemütixata. Xemücaüvavecü neniüqui xemü'enieni, 'ayumieme xepüca'iquema.

⁴⁴ Xeme yu'uquiyarisüa xecanimiemetetüni Cauyumariesüa. Xecaniyuvaüriyani yaxemütüyuriecacü tita mütihive'erie xe'uquiyari. 'Iya meripai catiniyumemivani. Tita yuri mürainesie

tiviyatü 'apüca'uvecai, tita yuri müraine mumavecü hesiena. Quepaucua 'itaricacü müticuxata, yücümana tinicuxatani müti'itavacü, memüte'itava müva'uquiyaricü.

⁴⁵ Ne püta yuri nemainecü, yuri xepücanete'eriri.

⁴⁶ Que mü'ane xeme nehésie pürähüani, 'axa nemütüyuri 'utaitü. Me xüca yuri nehaineni, tita-yari yuri xecanete'eriri.

⁴⁷ Que mü'ane Cacaüyarisüa mümieme cani'enieca tita Cacaüyari müticuxata. 'Ayumieme xepücaheu'enana, Cacaüyarisüa xemücamiemetecü.

Cürisitu que 'amütüyeicacai sutüapai

⁴⁸ Huriyusixi müpaü metenita'eiya, Cari 'aixüa teniütüyuaneni quename 'ecü pesamariyatanaca, quename cacaüyari 'axa mü'ane masinü'ü.

⁴⁹ Quesusi tivaruta'ei, Neri cacaüyari 'axa mü'ane pücanesinü'ü. Masi 'aye'ame ne'erietü nepixata ne'uquiyari, xeme püta ne'aye'ame xecanesi'erietü xepünesixata.

⁵⁰ Ne tixaü nepücaticuvaune visi nemüticühüavarüvanicü. Que mü'ane müticuvaune visi nemüticühüavarüvanicü, que mü'ane 'isücamepaü müva'inüata, mücü 'acaniuyeicani.

⁵¹ Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xüca tevi neniuguisie yaticamieni, hasuacua pücahetimani müya.

⁵² Huriyusixi müpaü mete'itahüave, Hicürixüa tepütehetima cacaüyari 'axa mü'ane mümasinü'ü. Camü 'Apurahami caniumüni, texaxatameteta mete'ucui. 'Ecüsü müpaü pecanaineni, xüca tevi neniuguisie yaticamieni, müya pücamaica hasuacua.

53 'Ecü que petive'eme ta'uquiyari 'Apurahami 'asicayüvecacu. Mücü caniumüni, texaxatameteta mete'ucui. Titari pera'ayeitüaxime.

54 Qesusi tivaruta'ei, Xüca ne visi nehainenique nehepaüsita, tixaü pücatihücütüni queyu visi que nemüticühüavarüvaniqueyu. Ne'uquiyari canihücütüni que mü'ane visi maine nehepaüsita. Xeme yaxeputiyuane quename xecacaüyari 'iya.

55 Masi xepücaheitimaivave. Nesü püta necanimaica. Xüca nehainenique quename neca'imate, xehepaü neti'itavatü nenayaniqueyu. Masiri necanimaica, niuquieyasie yanepüticamie.

56 Xe'uquiyari 'Apurahami cuini mieme tiniyutemavieca netucari ha'erivatü mixeiyacü. Nixeiya, tinaqui'acai.

57 Huriyusixi 'ayumieme müpaü metenitahüave, 'Ecü huta teviyari heimana tamamata viyari pepücahü. Que petixei 'Apurahami.

58 Qesusi tivarutahüave, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, 'Apurahami 'aca'uyeicacacu cuxi, 'aneniuyeicani ne.

59 Hicü 'ayumieme tetexi mecaniutitücü me'ituaxaque. Qesusi niyuti'avieta, tuqui curaruyarita nivayeyani vasata 'umietü.

9

Qesusi que mürenayehüa tevi 'acüpetü mutinuiv-axü

¹ Hicü mana 'uyemietü tevi niuxeiya 'acüpetü mutinuivaxü.

² Teyü'üquitüvametemama müpaü metenita'ivaviya, Ti'üquitame 'acu, quepai 'axa

pütiuyuri, 'icü 'axa tiuyuri, 'uquiyarimama nusu 'axa mepüte'uyuri, 'acüpetü mutinuivaxücü.

³ Qesusi müpaü niutayüni, 'Icü müpaü püca'ane 'axa mütiuyuricü, ni 'uquiyarimamata 'asimemüte'uyuricü müpaü püca'ane. Mümasiücrecü Cacaüyari que mütiyuriene hesiena püta cani'aneni.

⁴ Caneuyeveca 'iya munesiheynü'a que müti'uximaya, yanemütiyurienenicü ne 'uhecüacacu cuxi. Yüriya 'acanamieni quepaucua mücayüve müti'uximayaca.

⁵ Quepaucua cuiepa nemuyeica, necani-hecüariyatüni cuiepa memütama vahesie mieme.

⁶ Müpaü 'utayüca niuta'aüsicavieni cuiepa. Haxu 'uhaviyaca yu'aüsicacü, hüxitana haxu nevirixüani.

⁷ Müpaü tinitahüave, Quenemie, mana quenehütaimami ha mayema Siruhe müracusevasie, taniuquicü Mutanü'arie müracusevasie.

Hicü neyani, nanacahütaima, heunieretü 'ayaca, nacunuani.

⁸ Hicü 'auravatariri, mümeri meripai memixeyacai rimusinavieneme, müpaü meniutiyuanecaitüni, 'Icü catihücü mana mutiyeixacai müticu'ivavacai.

⁹ Hipatü mete'utiyuanecai, 'Eri, 'iya pühücü. Hipatüta mete'utiyuanecai, Tixaüsüari, hepaüna pütüyuxexeiya xEICÜA. 'Iyasü müpaü nainecaitüni, Ne nepühücü.

¹⁰ Hicüsü müpaü metenitahüave, Mericüte, que petiunieritüarie.

¹¹ 'Iya müpaü tivaruta'ei, Mücü tevi Qesusi mütiteva haxu 'uhaviyaca nehüxita

canenaviriexüani. Müpaü netiutahüavixü, Siruhe quenemie quenehütaimamie. Neheyaca ne'anacahütaimaca nepanutanierixü.

¹² Müme metehühüave, Haqueri мүcü. Hauqui, tiutayü.

Pareseusixi que memüte'ita'ivaviyaxü macüpecai manayehüiya

¹³ Mericüsü Pareseusixi vahesüa mecaneivitüni macüpecai.

¹⁴ 'Uxipiya tucari nihücütücaitüni quepaucua Quesusi haxu muhaviyaxü menutanieritüa.

¹⁵ 'Ayumieme tavari menita'ivaviya Pareseusixi que tiunierixü. 'Iya müpaü tivarutahüave, Haxu pünesi'aviriexüa nehüxita, nepanacahütaimaxü, hicü nepeuniere.

¹⁶ Pareseusixi hipatü 'ayumieme müpaü meniutiyuanecaitüni, Xüari 'iya tevi Cacaüyarisüa pücamieme, 'uxipiya 'inüariyarisie yamücaticamiecü. Hipatü mete'utiyuanecai, Quepaü tiyüve tevi 'axa mütiyuriene 'inüari 'ipaü 'aneneme mütiyuriene. Hixüata mepuyusanaxüa.

¹⁷ 'Ayumieme tavari müpaü metenitahüave macüpecai, Que pe'utaine 'ecü 'iya hepaüsita. Pümasi'anutanieritüa. 'Iya rainecai, Catinixax-atametüni.

¹⁸ Hicü Huriyusixi yuri mepücate'uta'eri que-name 'acüpecai 'anutanierixü, 'arique xeicüa yuri mepüte'uta'eri mevarutahüaveca manutanierixü 'uquiyarimama.

¹⁹ mevaruta'ivaviyaca müpaü me'utiyuatü, 'Icü tixenive, hepaüsitana xemutiyuane quename 'acüpetü 'utinuivaxü. Que yüanetü hicü peuniere.

20 'Uquiyarimama menivaruta'eiya yame'utiyaütü, Tame tepütemate 'icü tanive mühücü 'acüpetü mutinuivaxü.

21 Masi hicü que yüanetü meuniere 'asitepücatemate. Quepai menutanieritüa 'asitepücatemate. Mücü xequeneuta'ivaviya. 'Ecaniuteviniri, yücümana caniyutaxatamücüri.

22 'Uquiyarimama müpaü meniutiyuanecaitüni Huriyusixi memüvamacarücaicü. Huriyusixi meyu'enieca müpaü meteniyücühüavecaitüni, quename xüca xevitü yutahecüatanique Cürisitusie tiviyatü, tuquita capitüarieniqueyu.

23 'Ayumieme 'uquiyarimama meniutiyuani, 'Ecaniuteviniri, xequeneuta'ivaviya mücü.

24 Hicü hutarieca menitahüave tevi macüpecai. Müpaü metenitahüave, 'Aixüa queneutayüqui Cacaüyari hepaüsita. Tame tepütemate 'icü tevi 'axa mütiyuriene.

25 Mücü müpaü tivaruta'ei, Me 'asinepücatimate xüca 'axa tiyurieneni. 'Icü xEICÜa necatinimaica ne. 'Ana nepacüpecai, hicürixüa nepeuniere.

26 Hicü müpaü metenitahüave, Que masi'uyuri. Que matiunieritüa.

27 Müpaü tinivaruta'eiya, Meripai yanepütixe'utahüavixü, xepücaheu'enana. Que cuxi xete'enacu tavari. Xemeta teyü'üquitüvametemama xecate'acünicu.

28 Müme 'axa mepüte'itahüavixü müpaü mete'icühüavetü, 'Ecüsü hesüana mieme tiyü'üquitüvame pepühücü. Tame Muisexisüa miemete teyü'üquitüvamete tepühüme.

29 Tame tecatenimaica Cacaüyari mütitahüavixü Muisexi. 'Icü püta 'asitepücatemate haque

memieme.

³⁰ Tevi müpaü tivaruta'ei, Camüte, 'icü pümarive. Xeme 'asixepücatemate haque memieme, peru pünesi'anutanieritüa ne.

³¹ Tepütemate Cacaüyari mücava'enie 'axa memüteyurie. Masi xüca tevi Cacaüyari 'ayexeyani, xüca yaticamieni tita mütinaque Cacaüyari, cani'eniecamücü 'iya.

³² Sutüapai hicüque pücaxasiva quename tevi 'enutanieritüa que mü'ane 'acüpetü mutinuivaxü.

³³ Xüca 'icü Cacaüyarisüa camiemetünique, pücaüveniqueyu 'asimütiyurieni.

³⁴ Müme mete'ita'ei, Cari 'ecü 'axa petiyurienetü peputinivaxü yemecü. 'Ecü que petati'üquitüa tame. Tacua mecanenuyehüani.

Yu'iyarisie que memüte'acücüpe teüteri

³⁵ Mericüsü caniu'ena Qesusi quename tacua mehenuyehüa. 'Itaxeyaca müpaü niutayüni, 'Ecü yuri peti'erie que mü'ane Yuri Tevi mühücüsie.

³⁶ 'Iya tita'ei, Ti'aitame, que püpaicü yuri nemütita'erienicü hesiena.

³⁷ Qesusi titahüave, Pepixei. Que mü'ane 'ahamatü müticuxata, mücü necanihücütüni.

³⁸ 'Iya tiutayü, Yuri nepüti'erie, Ti'aitame 'acu. Nenevieri nipitüaniri.

³⁹ Qesusi müpaü niutayüni, Ne necaninuani 'ena cuiepa nemüvapatacü, memücaheuneniere memanütanenierenicü, memeuneniere me'acücüpetü memacü necü.

⁴⁰ Mericüsü Pareseusixi hipatü hamatüana memu'uvacai 'icü meniu'enieni. Müpaü metenitahüave, Tamerita tete'acücüpe.

41 Qesusi müpaü tivarahüave, Xüca xe'acücüpenique, mücücü xehesie pücarahüivaniqueyu. Masi hicü müpaü xeputiyuane quename xeheuneniere. 'Ayumieme 'apuve xehesie que mürahüiva.

10

Muxasi vacurarü hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

1 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane quitenie mücaheutahani muxasi vacuraruta, huteicü püta meutimaque, mücü tinavayame canihücütüni catininvamücü.

2 Que mü'ane quitenie meutahani, muxasi canivahüvemetüni.

3 'Iparevivame quitenie catineuyepivani hesiena mieme. Muxasi mecanimaica niuquieyasie. Yuxexuime püvarahüave yumuxasi que memüteteteva, nivaranuyevitüni.

4 Quepaucua yumuxasi yunaimeme müvaranuyevitü, mücü varanuhaitüiyatü caniumieni. Muxasi 'utümana mecaniveiyani niuquieyasie memimatecü.

5 Cuyeicame mepüca'anucuveiya, meniyuta'unacuni püta cu'uvamete vaniuquisie memücvamatecü.

6 Qesusi 'icü 'üquisica xatatü müpaü tinivacuxaxatüvacaitüni. Müme 'asimepücatehetima tita mütihücütücai mütivacuxaxatüvacai.

Qesusi muxasi vahüveme 'aixüa mütiuca'iyari mühücü

7 'Ayumieme tavari müpaü niutayüni Quesusi, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, ne muxasi necanivaquitenietüni.

8 Yunaitü memu'axüa necanuavecacu cuxi ne, tenavayamete mecanihümetüni, menivanavatüveni. Muxasi mepücavaru'eni masi.

9 Ne necaniquitenietüni. Necümana xüca tevi heutahani, nitavicueisitüariemücü. Neutahamücü nivayeyeicamücü, macusiüraüye netamariecaxüamücü.

10 Tinavayame vanavamütü vacuimütü vata'unamütü xEICÜA cani'axeni. Ne püta necaninuani tucari memexeianicü, 'anuyuhayevame memexeianicü.

11 Ne ti'üviyame 'aixüa nemütiuca'iyari necanihücütüni. Ti'üviyame 'aixüa mütiuca'iyari yutucari niyetuani muxasi vahesie mieme.

12 Ti'ivame, que mü'ane mücavahüveme, muxasi mücavacusiari, mücü canixeiyani 'ürave 'a'amieme. Mücü muxasi nivacu'e'eirivani niyuta'unani. 'Ürave nivativiyamücü nivataxüriexüamücü.

13 'Iya müti'ivamecü xEICÜA püca'yucuerivayurie muxasi vahepaüsita.

14 Ne necatini'üviyametüni 'aixüa nemütiuca'iyari. Nemuxasima nepüvamate, mümeta menetemate nemuxasi,

15 yaxEICÜA ne'uquiyari münetimatepaü, ne nemimatepaü ne'uquiyari. Netucari necanijetüani muxasi vahesie mieme.

16 Hipameta muxasi nepüvarexeiya 'icü xei curaruyarita memücamiemete. Neuyeveca nemüva'atüani mümeta. Neniuqui

mecani'eniecuni. Xeime mehhexiyatü ti'üviyame, xei curaruyari mehhexiyatü mecanacünicuni.

17 'Ayumieme ne'uquiyari caneni-naqui'erieca netucari nemüyetuacü tavari nemitanaqui'erienicü.

18 Xevitü pücanesinavairieni, necümana püta necaniyetuamücü. Heiserie necanexeyiani nemiyetuanicü, heiserie nerexeyata tavari nemitanaqui'erienicü. 'Ipaü ne'uquiyari canetiniu'aitüani.

19 Mericüsü tavari hixüata meniyusana Huriyusixi 'icü niuquieyacü.

20 Yümüretü müme müpaü meniu-tiyuanecaitüni, Cari cacaüyari 'axa mü'ane caninüca 'iya, pücayumate. Titayari xete'l'enie.

21 Hipatüta mete'utiyuanecai, 'Icü niuquieya, cacaüyari 'axa mü'ane minü'ü capünüquieya. Cacaüyari 'axa mü'ane que tiyüve müvaranutanieritüani memacücüpe.

Huriyusixi que memüte'ixani'eri Quesusi

22 Mericüsü 'ana 'ixüarari naye'ani quepaucua hehecuame memayeitüvacai Querusaremesie. Ni-uhaütücaitüni.

23 Quesusi tuqui curaruyarita niyeyeicacaitüni Sarumuni 'etüpivarieyatüa.

24 Hicü Huriyusixi 'auriena meniyucuxeürieni. Müpaü metenitahüave, Quepaümexa pepütasi'iyaritüaca. 'Ecü xüca pecürisitütüni, heiseriemecü quetatineutaxatüa.

25 Quesusi tivaruta'ei, Yanepütixe'utahüavixüri, haquevasü yuri xepücate'erie. 'Icü tita

nemütiyuriene ne'uquiyarisüa nemiemetütü, mücü nehepaüsita catinihecüatani.

26 Masi yuri xepücate'erie, nemuxasi vahesie xemücamiemetecü, que nemütixecuxaxatüvacai.

27 Nemuxasi mepünesi'enie, neta nepüvamate, mecaneniuveiyani.

28 Tucari mücaxüve nenivapitüaca. Hasuacuari mepücata'unarieni. Xevitü pücavativiya nesinavairienique nemamasie.

29 Ne'uquiyari müme münesiyetuiri, mücü yemecü canitürücaüyeni, hipatü yunaitü mecatürücavicacu. Xevitü pücaüve müvativiya 'inavairienique ne'uquiyari mamayasie.

30 Ne ne'uquiyarimatü tenitaxevini.

31 Hicü Huriyusixi tavari tetexi meniutitücü me'ituaxaque.

32 Qesusi müpaü tinivarutahüave, Camü vaüca nepüxe'uxeisitüa 'uximayasica 'aixüa mü'anene ne'uquiyarisüa mümieme. Que 'aneme 'uximayasiacacü xepünesituaxa.

33 Huriyusixi müpaü mete'ita'ei, 'Uximayasica 'aixüa mü'anecü tepücamasituaxa, 'axa pemutainecü püta tepümasituaxa. 'Ecü tevi pehücütütü cacaüyari pena'ayeitüvani.

34 Qesusi müpaü tivaruta'ei, Camü 'ipaü care'uxa xe'inüari niuquiyarisie, Ne xemücacaüyarixi neputayü.

35 Xücarü cacaüyarixi varutatäterüva müme vahesüa munua Cacaüyari niuquieya, xücarü 'utüarica cayüveni mayeyeitüarieni,

36 'iya ne'uquiyari mipataxü yuhesie mieme, cuiepa meiyenü'a, quename 'axa 'utaine queri

xe'utiyuane hepaüsitana, müpaü nemutayücü, Ca-caüyari necaninu'ayatüni.

³⁷ Xüca yanecatiyurieneni ne'uquiyari que mütiyuriene, yuri xepücaneteta'eririeni.

³⁸ Me xüca yanetiyurieneni, sepa yuri xemücanete'eririe ne, tita nemütiyurienesie püta yuri xequetene'erieca müpaü xemütetimanicü quename ne'uquiyari nehesie tiviya, neta ne'uquiyarisie netiviya.

³⁹ Hicü tavari menicuvautüvecaitüni me'iviyaque. Mücü neyani meca'iviyavecacu.

⁴⁰ Mericüsü mana neyani tavari Curutani 'anutaüye haque Vani meripai müti'üyanecai. Mana niyuhayeva.

⁴¹ Yümüretü hesüana meni'axecaitüni. Müpaü meniutiyuanecaitüni, Vani 'inüari pücatiyuri. Naime que müticuxatacai Vani 'icü tevi hepaüsita, yuri canainecaitüni.

⁴² Mana yumüretü yuri meteniuta'erieni hesiena.

11

Rasaru que mütiümü

¹ Mericüsü tevi catinecuyecaitüni Rasaru titevatü, Vetaniya mecatei, Mariya quiecariena Maritata Mariya mü'ivayatücai quiecariena quiecametütü.

² 'Iya Mariya canihücütücaitüni que mü'ane Ti'aitame mucaviri visi mu'üacü, quetateya mucavasiüxaxü yücüpacü. 'Iya 'ivaya Rasaru recuyecai.

3 Hicü 'ivamama 'ucari niuqui mecaneitanü'airieni Qesusi yame'utiyuatü, Ti'aitame neuxei, 'iya que mü'ane peminaqui'eri tinicuyeni.

4 Qesusi 'u'enaca müpaü niutayüni, 'Icü cuiniya mümünicü püca'ayumieme. Masi Cacaüyari visi 'anetü mayeitüarienicü pühücü, Cacaüyari Nu'aya visi 'anetü mayeitüarienicü mücü cuiniyacü.

5 Qesusi nivanaqui'eriecaitüni Marita 'ivayata Rasaruta.

6 'Ayumieme quepaucua mu'enaxü quename recuyecai, mana niyuhayeva huta tucari haque meyeicacai.

7 'Ana müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamete 'ariquemüca, Cümü tavari Cureya tepuhu.

8 Teyü'üquitüvamete müpaü mete'icühüave, Ti'üquitame, xique Huriyusixi mepümasicuvautüvecai memasituaxaque. Tavari petimie 'uma.

9 Qesusi müpaü tivaruta'ei, Camü tamamata heimana huta hurayari carexeiya xei tucari. Xüca hecüaripa 'uyeicani tevi, püca'uti'ücamüre, 'ena cuiepa mieme hecüariya müxeiyacü.

10 Xüca yüvipa 'uyeicani pütiquetamüre hecüariya mümavecü hesiena.

11 Müpaü niutayüni. 'Arique müpaü tinivarutahüave, 'Iya teminaqui'eri Rasaru canecusuni. Ne nepümie nementahütüanicü.

12 Teyü'üquitüvamete müpaü mete'itahüave, Ti'aitame, camü xüca hecusuni pütavicueisitüarieni.

13 Qesusi müpaü putayü memücü. Müme cusutü me'uxipi haineme mepü'eriecai.

14 Hicü 'ayumieme Qesusi müpaü tinivarutahüave heiseriemecü, Pemü Rasaru.

15 Mana nemücaheycacaicü ne'iyari 'aixüa puyü xehesie mieme, yuri xemüteta'erienicü. Masi tepuhu hesüana.

16 Hicü Tumaxi Vavari mütitevacai müpaü tini-varutahüave hipame teyü'üquitüvamete, Cümüri tepuhu hamatüana temecuinicü tametari.

Qesusi va'uitüvame mühücü tucari mühücü

17 Mericüsü Qesusi henuaca müpaü tiniuti-marieni quename Rasaru nauca tucari yuriecairi teuquiyapa yecaitü.

18 Vetaniya Querusareme nehuracaitüni, haica quirumeturuyari xEICÜA petevacai.

19 Huriyusixi yumüiretü meniu'axüani Marita Mariya vahesüa memüvanütüanicü va'iva hepaüsita.

20 Hicü Marita quepaucua mütiutamari quename Qesusi nuaximecai, neicunaque. Mariyari quita nayecateitüni.

21 Hicü Marita müpaü tinitahüave Qesusi, Ti'aitame, xüca 'ena pe'uyeicanique, ne'iva pücamüniqueyu.

22 Hicürita nepütimate nai pemütitavavirieni Cacaüyari, Cacaüyari pümasipitüani.

23 Qesusi müpaü titahüave, 'A'iva nanucuquemücü.

24 Marita müpaü titahüave, Ne nepütimate manucuqueni tucari 'aye'ayu quepaucua mütapare, quepaucua memanucu'uni.

25 Qesusi müpaü titahüave, Ne necanihücütüni va'uitüvame, tucari netihücüta. Que mü'ane nehiesie yuri müti'erie, sepa mümüqui, canayeyuricamücü.

²⁶ Yunaitü memayeyuyuri, nehésie yuri memüte'erie, hasuacuari mepücacuini. 'Ipaü yuri peti'erie 'ecü.

²⁷ Müpaü titahüave, Hü Ti'aitame. Ne yuri necatini'erieca 'ecü pemücürisitu, 'ecü Cacaüyari Nu'aya cuiepa 'umamie pemühücü.

*Quesusi que mütiutasua haque memeicateuquixü
Rasaru*

²⁸ Müpaü 'utayüca neyani. Yühücüate me'ayetecacu nitahüave yu'iva Mariya, müpaü tinitahüave 'avie, Ti'üquitame caninuani. Pümasitahüave.

²⁹ Mücü 'u'enaca cuitüva nanucuqueni, hesüana neyani.

³⁰ Quesusi quiecarisie pücanuavecai. Manari cuxi niütivecaitüni Marita menucunaquixüsie.

³¹ Hicü Huriyusixi Mariyamatü memayetecai quita, meminütüacai, me'ixeiyaca Mariya cuitüva 'anucuquecu heyacu, mecaneiveiya, teuquiyapa metüa mana tasuanique metecu'erivatü.

³² Hicü Mariya quepaucua munua Quesusi manutivecaisie, 'ixeiyaca, hetüana niutitunumaqueni müpaü ticühüavetü, Ti'aitame xüca 'ena pe'uyeicanique ne'iva pücamüniqueyu.

³³ Quesusi quepaucua mixei 'iya 'utasua-came Huriyusixi hamatüana memu'axüa me'utisuaname, yu'iyarisie niyumuinanecaitüni, niyu'uximatüacaitüni.

³⁴ Müpaü niutayüni, Haque xepeicateuquixü. Müpaü mete'itahüave, Ti'aitame quenaye'a queneuxeiya.

³⁵ Quesusi niutasuani.

36 Huriyusixi 'ayumieme müpaü menu-tiyanecaitüni, Neuxei que tinaqui'eriecai.

37 Hipatü müme mete'utiyuane, 'Icü menu-tanieritüa macüpe, catiyüveniqueyu mipitüanicü 'icüta mücamünicü.

Rasaru que müranucuquetüari

38 Hicü Qesusiri tavari yumuinatü yu'iyarisie teuquiyapa ninuani. Mücü caniterütücaitüni, tetcü tineunacaitüni quitenie.

39 Qesusi müpaü niutayüni, Xequeneuhüva tete. Müqui 'ivaya Marita müpaü titahüave, Ti'aitame, pucuri'üari.

40 Qesusi müpaü titahüave, Müpaü necamatiutahüavixü, xüca yuri petita'erieni pecanixeyamücü que mütimarive Cacaüyari.

41 Hicü tete mecaneuhüani. Qesusi heutiniereca müpaü niutayüni, Ne'uquiyari, pamüpariyusi necamanipitüaca pemünesi'u'enicü.

42 Nesü nepütimaicai 'aheyemecü pemünesi'enie, masi teüteri ne'aurie memüti'u vahesie mieme, müpaü neputayü, yuri memüteta'erienicü que-name penesiheyenü'a 'ecü.

43 Müpaü 'utayüca carima niutahiva, Rasaru, quenevayeye'a haitü.

44 Mümüquicai nivayeyani 'ixuriquitecü 'eimetü quetateyasie mamateyasie. Hüxiena panucuhüacai tuvaxacü. Qesusi müpaü tinivarutahüave, Xequeneuxüna. Xequeneupitüa müyemiecü.

Que memüte'imieniquecai Qesusi

(Mateu 26:1-5; Maricuxi 14:1-2; Rucaxi 22:1-2)

45 Hicü Huriyusixi yumüretü Mariyasüa memu'axüa memunenierixü que mütiuyuri, yuri mecateniuta'erieni hesiena.

46 Masi hipatü müme Pareseusixi vahesüa menecüne. Metenivaretaxatüani que mütiuyuri Qesusi.

47 'Ayumieme mara'acate memühürütüariecai Pareseusixi vahamatü meniyucuxeürieni meyu'enienique. Müpaü meteniyutahüave, Qesü teteyurieni. 'Icü tevi vaüca 'inüari tiniyurieneni.

48 Xüca te'ipitüaca müpaü mütiyurieneni, yunaitü yuri mecatenita'ericuni hesiena. 'Anari Xumatarı meni'axüacuni, mepütasinavairieni 'icü 'ena, tateüterima mepütasinavairienita.

49 Xevitü müme Caipasi mütitevacai, mara'acametütü mühürütüariecai mücü viyarisie, müpaü tinivarutahüave, Xeme 'asixepücatemate.

50 Müpaü xepücatehetimaivave masi 'aixüa müyünicü tahesie mieme, xevitü tevi mümünicü teüteri vahesie mieme, capa meheuyevenicü tateüterima.

51 Müpaü püca'utayü yücümana. 'Iya viyarisie mara'acame mühürütüarie mühücütücaicü yacatinicuxatacaitüni quename Qesusi vateüterima vahesie mieme müniquecai.

52 'Iya vateüterima vahesie mieme xeicüa pücamüniquecai, masi pümüniquecai müvacuxeürenicü Cacaüyari nivemama memeutaxüriexüa memüyutaxevirecü.

53 Hicü 'iya tucarisie menisütüani meyu'enietü memimienicü.

54 Hicürıta Qesusi teüteri vahürüpa püca'uyeicacairi Huriyusixi vasata. 'Iya cuieyarisie

püta macumave 'aurie neyani, quiecari 'Epüraini müracutevasie. Mana niyuhayeva teyü'üquitüvamete vahamatü.

⁵⁵ Mericüsü Huriyusixi va'ixüarari Pasicua mütiteva nahuracaitüni. Yümüiretü 'esimüyeyeusie quiecatari menecüne Qerusareme 'ixüarari casutüarievecacu cuxi memüyu'itienicü.

⁵⁶ Menicuvautüvecaitüni Qesusi. Tuqui curaruyarita me'aye'utü müpaü metenyücühüavecaitüni, Que xetecu'eriva, xüca ha'ixüaramieni 'iya.

⁵⁷ Mara'acate memühürütüariecai Pareseusixi vahamatü müpaü mecateniu'aita, xüca tevi retimanique haque meyeicacai, mitahecüataniquecai memiviyacü.

12

Vetaniyasie 'uca visi mu'üa que müticavirie Qesusisie

(Mateu 26:6-13; Maricuxi 14:3-9)

¹ Hicü 'ataxeime tucari heuyevecacu Pasicua maye'anicü, Qesusi Vetaniya ninuani haque Rasaru manucatei, Qesusi menucuquetüa müquite vasata.

² Hicü mana menivarucuxeürieni hamatüana memütecuanicü. Marita nivapareviecaitüni. Hamatüana mematecai, xevitü Rasaru canihücütücaitüni.

³ Hicü Mariya naru visi mu'üa canücame vaüca müraye'axe ne'üni, merie quiruyaripaü paümeme. Qesusi quetayasie nicavirieni. Quetaya nicavasiüxa yücüpacü. Naisari quita visi tiniuye'üacaitüni narucü.

4 Hicü teyü'üquitüvametemama xevitü, Cura 'Isicariutitanaca, miyetuaniquecai, müpaü niutayüni,

5 Titayariri catiutuiya 'icü visi mu'üa haica sienituyari 'inüariyaricü, müva'ütüanicü memümamave.

6 Müpaü niutayüni memümamave müvara'erivacaicü pücatixaü, masi mütinavayametücaicü püta müpaü tiutayü. 'Iya vatumini maname 'ahanatü, tita hesiena mütiucaxüri nivati'üvecaitüni.

7 Qesusi müpaü niutayüni, Quetineuhayeva. 'Ipaü catiniuyurieni neteuquiya tucarisie mieme maye'aximecü.

8 Yuheyemecü yuhesüa xecanivarexeiyani memümamave. Ne püta xepücanesihexeiya yuheyemecü.

Que memüte'imieniquecai Rasaru

9 Hicü Huriyusixi yumüiretü meteniutamarieni quename muva hayecatei. Qesusicü xeicüa mepüca'axecai, Rasaruta mexeiyaque müquite vasata menucuquetüacü meni'axecaitüni.

10 Hicü mara'acate memühüritüariecai meyu'enieca 'axeicüa meniutiyuani quename Rasaruta memieniquecai

11 yumüiretü Huriyusixi cümana memecücü, Qesusisie yuri memüte'uta'ericü.

Que müreutaha Querusaremesie

(Mateu 21:1-11; Maricuxi 11:1-11; Rucaxi 19:28-40)

12 Mericüsü 'uxa'arieca yumüiretü teüteri 'ixüaramete meniu'enanani quename Qesusi 'uhamiecai Querusareme.

13 Parapa mamateya me'uhapatü menecüne meheinaquiyuca. Müpaü meteniuhivacaitüni, Quetaneutavicueisitüa 'aixüa.

'Aixüa queticühüavarüvani

Que mü'ane Ti'aitamesüa miemetütü 'umamie hepaüsita

'Ixaherisixi tati'aitüvame hepaüsita.

14 Hicü Qesusi puxu 'utaxeyaca hesiena nanu-tiyerüni, que müre'uxa,

15 Siyuni quiecame nu'aya, pepücaheumaca.

Camü 'iya mümati'aitüa 'ucanamieni

Puxu nunusisie 'acaitü.

16 Teyü'üquitüvametemama 'icü mepücahetimaivavecai meripai. Quepaucuari visi 'anetü matüa Qesusi, 'anaque mecanaye'erieni müpaü müre'uxa hepaüsitana, müpaü memiyuri.

17 Mücü teüteri hamatüana meme'uvacai quepaucua mitahüavixü Rasaru müvayeyanicü teuquiyata, quepaucua menucuquetüa müquite vasata, mümerita mecanihécüatacaitüni.

18 'Ayumieme teüteri meneinaquiyuni memü'enanacü quename 'icü 'inüari tiuyuri.

19 Hicü Pareseusixi müpaü meteniyücühüavecaitüni, Xepüneniere 'asix-emüca'yüvave. Camü yunaitü cuiepa memütama 'utümana menecüne.

Cüriyecusixi que memüte'icuvautüvecai Qesusi

20 Mericüsü teüteri memü'axüa 'ixüararipa meyutanenevienique, hipatü müme mecanicüriyecusixitücaitüni.

21 Müme Piripesüa meniu'axüani Vesairasie Carereya cuieyarisie mecateisüa. Mecanita'ivaviya yame'utiyuatü, Neuxei, Qesusi tepüxeiyaqueyu.

22 Piripe neyani. Nitahüave 'Atürexî. Hicü 'Atürexî Piripematü menecüne. Müme menitahüave Qesusi.

23 Qesusi nivaruta'eiya ya'utaitü, Tucari naye'aniri Yuri Tevi nehücütütü visi ne'aretü nemayanicü.

24 Niuqui caniseüenyi que nemütixecühüave, xüca türicu 'imüariyari ca'ucateuquiyanî cuiepa 'ucaveca, yuxaüta niyuhayeva xeicüa. Mesü xüca 'ucateuquiyanî, vaüca canititacaimücü.

25 Que mü'ane yutucari münaqui'eri canitatumaiyamücü. Que mü'ane 'ena cuiepa yutucari mü'uxive'erie, yuheymecü caneixeyacamücü, pücaxüveni.

26 Xüca tevi nesiparevivame yüaneni, quenesiheveiya ne. Haque nemeyeicani, manarita caniuyeicamücü nesiparevivame. Xüca tevi nesiparevivame yüaneni, ne'uquiyari 'aye'ame ni'eriecamücü 'iya.

Qesusi que mütimüniquecai que mainecai

27 Hicüri ne'iyari niyumuinaneni. Queri ne'utainenî. Ne'uquiyari, queneneutavicueisitüa 'icü tucarisie que nehaineniqueyu. Masi 'icü 'ayumieme necaninuani 'ena cuiepa.

28 Ne'uquiyari, visi peticühüavarüvatü quena'ayeitüa. Hicü xevitü niutaniuni taheima müpaü 'utaitü, Neri visi neticühüavarüvatü nepaneyeitüave, tavarita müpaü necatiniyuriemücü.

29 Teüteri yumüiretü mana memüti'ucai memu'enana müpaü meniutiyuanecaitüni, Camü

necutürarücani. Hipatüta mete'utiyuanecai, Xüari niuqui tuayame pitahüavixüri.

³⁰ Qesusiri müpaü tinivaruta'eiya, 'Iya nehesie mieme püca'utaniu, xehesie mieme püta putaniu.

³¹ Hicürixüa 'ena cuiepa memütama nivatahüavimücü 'isücame. Hicürixüa 'iya mütiva'aitüva cuiepa memütama tacua nanuyehüiyamücüri.

³² Ne xüca cuie heima ne'anucuhanieni, yunaimenecanivarahapamücü nehepa.

³³ Müpaü niutainecaitüni tihecüatatü que mütimierieniquecai.

³⁴ Teüteri 'ayumieme müpaü metenita'eiya, Tame 'inüari niuquiyaricü tecaniu'ena quename 'iya Cürisitu yuheyemecü yuhayeva. Que pehaine meuyevese Yuri Tevi manucuhanienicü pemaine. Que püpaicü 'icü Yuri Tevi mütiteva.

³⁵ Qesusiri 'ayumieme müpaü tinivarutahüave, Yareutevitü cuxi xEICÜA hecüariya xesata caniuyeicamücü. Mexi hecüariya xehexeiya xequeneu'uvani, yüriya capa xeha'ivacü. Que mü'ane yüvipa muyeica 'asipücatimate que mütimie.

³⁶ Mexi hecüariya xehexeiya, yuri xequetene'erieca hecüariyasie, hecüaripa miemete xemacü necü.

Müpaü tinicuxatacaitüni Qesusi. 'Arique heyaca niyuti'avieta memücaheitaxeyacü.

Huriyusixi yuri que memücate'eriecai

³⁷ Sepasü müya paümeme 'inüari mütiyurienecai vahüxie, yuri mecacateni'eriecaitüni hesiena.

³⁸ Müpaü catinaye'ani Quisariyaxi tixaxatame niuquieya müpaü mutayücü,

Ti'aitame quepai yuri pütita'eriri taniuqui.

Quepai püxeisituarie Ti'aitame türücariyaya.

³⁹ 'Ayumieme mepücaýüvecai yuri
memüteta'erienicü, tavari müpaü mutayücü
Quisariyaxi,

⁴⁰ Nivaracüpiriya vahüxita,

Nivaruseiriya va'iyarisie,

Capa yuhüxicü meheunenierenicü,

Capa yu'iyarisie meteyücühüavenicü,

Capa ta'aurie me'axürienicü nemüvaranayexürienicü.

⁴¹ Müpaü niutayüni Quisariyaxi quepaucua
mixei visi que mü'anecai, quepaucua hepaüsitana
müticuxatacai.

⁴² Siepüresü hipatü teüteri va'uquiyarima
yumüiretü yuri mecateniuta'erieni hesiena.
Pareseusixi vacü mepücaýuhecüatacai capa tuquita
me'anuyeveiyarienicü.

⁴³ Vaüca nivanaquecaitüni teüteri 'aixüa
memütevacühüavenicü, 'esiva xEICÜa vanaquecacu
Cacaüyari püta 'aixüa mütivacühüavenicü.

Quesusi niuquieya que mütivaranutaxürieni teüteri

⁴⁴ Hicü Quesusi müpaü tiniuhiva, Que mü'ane
nehesie yuri müti'erie, nehesie xEICÜa yuri
pücati'erie. Masi que mü'ane münesiheyenü'asie
yuri tini'erieca.

⁴⁵ Que mü'ane münesixeiya, canixeiyani 'iya
münesiheyenü'a.

⁴⁶ Ne nehécüariyatütü cuiepa necaninuani
yunaitü yuri memüte'erie nehesie yüvipa
memücaýuhayevacü.

⁴⁷ Xüca tevi 'icü 'u'enieni que nemüticuxata,
xüca yacaticamieni, ne nepüca'ixaneta. Cuiepa

memütama nevataxanetaque nepücanua, cuiepa memütama nevatavicueisitüanique püta necaninuanı.

⁴⁸ Que mü'ane münesixani'eri, neniuiqui müca'utanaqui'eri, caneixeyani que mü'ane mixaneta. Mücü neniuiqui que nemutayü, mücü canitaxanetamücü, tucari 'aye'ayu quepaucua mütapare.

⁴⁹ Ne necümana 'asinepücatıcuxata. Masi 'iya münesiheyenü'a ne'uquiyarıtütü, canetınıuta'aitüani que nemutaineni que nemütıcuxatani.

⁵⁰ Ne necatinımaıca tıta müti'aita 'iya, tucari mücaxüve mühücücü. Tıta nemütıcuxata ne, ne'uquiyari que münetıutahüavıxü, müpaü necatinıcuxatani.

13

Quesusi que mütiuaruhaxına teyü'üquitüvamete vaquetasıe

¹ Merıcüsü Pasıcua 'ixüararı pücasutüarıevecai cuxı. Quesusi catınımaıcaıtünü tucarıeya maye'a müyupatacü 'ena cuiepa müyemıecü yu'uquıyarısüa. Yuhesüa mıemete cuiepa memütama que mütıvanaqui'eriecai, 'aye'arücamecü nıvanaqui'eriecaıtünü.

² Hıcüsüarı metenıcuacaıtünü. Cauyumarıeri müpaü tını'ıyarıtüanı Cura 'ısarıutıtanaça Sımını nu'aya mıyetuanıcü Quesusi.

³ Merıcüsü Quesusi müpaü tınımaıcaıtünü 'uquıyarıeya nı mütıyetüarı mımayasıe. Cacaüyarısüa mıyetüacı tımıtü, Cacaüyarısüa müyemıecü tımıtü,

⁴ nanucuqueni mexa 'aurie macatei. Herie mieme yu'ixuriqui 'anutihünaca vasiüxame 'anuhurieca nayühüani.

⁵ Ha 'acatuaca pateyusie, nisutüani vahauxinatü teyü'üquitüvamete vaquetasie, vacavasiüxatü vasiüxamecü cümana mayühüacü.

⁶ Hicü Simuni Pecuru manucatei ninuani. Mücü tinitahüave, Ti'aitame, 'ecü penetihauxina nequetasie.

⁷ Qesusi müpaü tita'ei, Ne tita nemütiyuriene 'asipepücatimate hicü, 'ariquemücaque pecaneitimaímücü.

⁸ Pecuru rehüave, Hasuacuari pepücanesihauxinani nequetasie. Qesusi müpaü tita'ei, Xüca necamasihauxinani, 'ahesie pücatinaqueni nehepaü.

⁹ Simuni Pecuru müpaü titahüave, Ti'aitame, nequetasie xEICÜA pepücanesihauxinani, masi nemamasieta nemu'usieta cuerietü.

¹⁰ Qesusi müpaü ticühüave, Que mü'ane mecu'üvaxü pücaheiyehüva hauxinarica, yuquetasie xEICÜA. Masi naitü caneu'itiyaca. Xemerita xecani'itiyatücani, peru yunaitü pücatixaü.

¹¹ Mücüri canimaicaitüni quepai miyetuaniquecai. 'Ayumieme yunaitü xemüca'itiyatüca niutayüni.

¹² Vaquetasie varuhauxica, yu'ixuriqui herie mieme 'anacatüca, mana 'ayerüca, hutarieca müpaü tinivarutahüave, Xetemate tita nemütiuyuri xehesie mieme.

¹³ Xeme Ti'üquitame Ti'aitame xepünete'uterüva. 'Aixüa xepaitüca nemühücücü.

14 Mericüte, ne Ti'üquitame Ti'aitame nehücütütü xüca xequetasie nexeu'uhaxini, caneuyeveca xemeta yunaitü xemüyutihaxinani yuquetasie.

15 Xemünesi'üquenicü 'inüari necanixe'upitüani xemeta müpaü xemüteyuriecacü nemüxe'uyuripaü.

16 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane vaüriyarica müti'uximaya pücahe'iva yucusi-yari cui ve'emetütü, 'iya cave'emetücacu. Nü'ari pücahe'iva que mü'ane meiyenü'a cui ve'emetütü, 'iya cave'emetücacu.

17 Xüca 'ipaü xetemaica, xecaniyutemamavieca-cuni xüca yaxetecahuni.

18 Yunaima xehepaüsita nepücaticuxata. Ne nepüxemate quehate nemüxe'anuyexei. Masi müpaü netiniuyurieni 'utüarica maye'anicü müpaü maine, 'Iya ne'icuai mücuacai yuquepusacü pünesi'uquesi.

19 Hicüri necatinixetaxatüamücü yacatiyüvecacu cuxi, yuri xemüteta'erienicü quename ne nehücü quepauca müpaü mütiyüni.

20 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane mitanaqui'erie que mü'ane nemanunü'ani, mücü caneniutanaqui'erieni ne. Que mü'ane münesi'utanaqui'erie ne, 'iya münesiheyenü'a caniutanaqui'erienita.

Quesusi que mütiutahecüataxü Cura que mütiyetuaniquecai

(Mateu 26:20-25; Maricuxi 14:7-21; Rucaxi 22:21-23)

21 Müpaü 'utayüca Quesusi niyumuinanecaitüni yu'iyarisie. Tiniutahecüata, müpaü niutayüni,

Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xevitü xeme caneniyetuamücü.

²² Teyü'üquitüvamete meniuyuxexeyacaitüni me'iyarixietü 'asimecatemaitü quepai müraxatacai.

²³ Xevitü tiyü'üquitüvame Qesusi 'aurie niucateitüni Qesusi minaqu'eriecai.

²⁴ Simuni Pecuru 'ayumieme nitamaviya. Müpaü titahüave, Quepai pepüraxata quetineutahüavi.

²⁵ Mücü Qesusi 'aurie 'ucaitü ta'aurie 'aveca müpaü tinitahüave, Ti'aitame, quepai pühücü.

²⁶ Qesusi müpaü tinita'eiya, 'Iya canihücütüni pa tarimeyari nemi'ütüani ne'itihaviyame xacüsie. Hicü pa 'utihaviyaca nenucu'üni, ni'ütüani Cura 'Isicariutitanaca Simuni nu'aya.

²⁷ Pa 'anu'ücu, 'ana Cauyumarie caniviya mücü. Qesusi müpaü tinitahüave, Que pemütiyurieni, xeiya quetineuyuri.

²⁸ Müme mana mematecai ni xevitü 'asimepücatemaicai titayari mürehüavecai.

²⁹ Cura vatumini maname mahanacaicü, hipatü müpaü metenicu'erivacaitüni Qesusi mütitahüavixücü, Tita temüteuyehüva 'ixüararipa quetinenanaimie, tumini müva'ütüaniquecai memümamave nusu metecu'erivacai.

³⁰ Cura pa 'anu'üca caneyani. Niuyüvicaitüni.

Hecuamecü que mütiu'aita

³¹ Mericüsü quepaucua metüa, müpaü niutayüni Qesusi, Hicürixüa Yuri Tevi visi 'anetü nayeitüarieni, Cacaüyarita visi 'anetü rayeitüari hesiena tiviyatü.

³² Xüca Cacaüyari visi 'anetü 'ayeitüarieni hesiena tiviyatü, Cacaüyarita yücümana visi 'aneme canayeitüamücü Yuri Tevi. Cuitüva visi 'aneme rayeitüani.

³³ Nenivema, yareutevitü xeicüa xehamatü necaniuyeicamücü. Xenenicuvautüvecuni. Que nemütivacühüavecail Huriyusixi, haque nemeyemie xepücayüvave xemeta'axüani ne'utaitü, yaxaicüa netinixehahüaveni xeme hicü.

³⁴ Hecuaamecu necatinixe'aitüaca, xequeneyunaqui'erieca. Ne que nemütixenaqui'eriecaipaü, xequeneyunaqui'erieca yunaitü.

³⁵ 'Icücü yunaitü mecatenimaicacuni nehesüa miemete teyü'üquitüvamete xemühüme, xüca xeyunaqui'erieca yuhesie.

Quesusi que mütiutahecüataxü Pecuru que mütitanenaniquecai

(Mateu 26:31-35; Maricuxi 14:27-31; Rucaxi 22:31-34)

³⁶ Simuni Pecuru müpaü tinitahüave, Ti'aitame, haque pepeyemie. Quesusi müpaü tita'ei, Haque nemeyemie pepücayüve pemünesi'anuveiya hicü. 'Arique pepünesi'anuveiya.

³⁷ Pecuru müpaü titahüave, Ti'aitame, titayari necatiyüve nemümasi'anuveiya hicü. Netucari nepüyetuani 'ahesie mieme.

³⁸ Quesusi müpaü tita'ei, 'Atucari nehesie mieme petiyetuanitütü. Niuqui caniseüyeni que nematicühüave, vacana catahivavecacu, 'ecü haicacüa pepü'acu'imavani, quename pecanesimate pe'utaitü.

14

Qesusi huye ta'uquiyarisüa meutiune mühücü

¹ Yu'iyarisie xüca xecayumuinani. Cacaüyarisie yuri xecateni'erieca, nehesietari yuri xequetene'erieca.

² Ne'uquiyari quiecariena vaüca canexuaveni qui. Xüca müpaü ca'anenique, müpaü nepücatixecühüaveniqueyu. Nepüyemie xehesie mieme 'aixüa nemeiyurienicü mana.

³ Xüca neheyani, xüca xehesie mieme 'aixüa neheyurieni mana, tavari necaninuamücü, nehesüa nenixe'anuvitümücü, haque nemeyeica xemeta mana xeme'uvanicü.

⁴ Haque nemeyemie xecatenimaica, huye xetemateta.

⁵ Tumaxi müpaü tinitahüave, Ti'aitame, tame 'asitepücatemate haque pemeyemie. Que tete'imani huye.

⁶ Qesusi müpaü ticühüave, Ne necanihücütüni huye, tita yuricü müraine netihücü, tucari netihücü. Xevitü ne'uquiyarisüa püca'aye'ave yuxaüta, necümana xEICÜA paye'ave.

⁷ Xüca xenesihetimanique, ne'uquiyarita xepümaicaqueyu. Hicürixüa xecaneitimani xecanixeiya.

⁸ Piripe müpaü tinitahüave, Ti'aitame, queta-neuxeisitüa 'a'uquiyari. Mücücü tepünaqui'aca.

⁹ Qesusi müpaü titahüavixü, Müixa xehamatü ne'uyeicacacu pecaneretimaive cuxi, Piripe 'acu. Que mü'ane münesixeiya, ne'uquiyarita canixeiyani. Quepaütütü peputaine, 'a'uquiyari quetaneuxeisitüa pemaine.

10 Yuri pecati'eri quename ne ne'uquiyarisie netiviya, ne'uquiyarita nehesie tiviya. Que nemütixecuxaxatüva, necümana nepücaticuxata. Ne'uquiyari nehesie tiviyatü müyuhayeva, mücü yacatiniyurieneni.

11 Yuri xequetene'erierieca ne'uquiyarisie nemütiviyacü, ne'uquiyarita nehesie mütiviyacü. Me xüca müpaü yuri xecate'erieca, yanemütiyurienecü püta yuri xequetene'erieca.

12 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane nehesie yuri müti'eri yacatiniyurienemücü que nemütiyuriene ne. Canna'ivamücü yatiyurienetü, ne ne'uquiyarisüa nemüyemiecü.

13 Sepanetü que mütitita xemünetetavavirieni nehesüa xemiemetetütü, ne müpaü necatiniyurienemücü, ne'uquiyari visi 'anetü mayeitüarienicü yunivesie tiviyatü.

14 Xücarü tixaütü xenete'utavavirieni nehesüa xemiemetetütü, ne müpaü necatiniyurienemücü.

'Yari Mütiyupata que mütivareyenü'airieniquecai, que mainecai

15 Xüca xenesinaqui'erieca, yaxequetenecahuni que nemüti'aita.

16 Neta nepitavavirieni ne'uquiyari. Mücü xeime canixepitüacamücü Titutuicametüme xehamatü muyeicanicü yuheyemecü.

17 'Yari yuri maine necanixatani. Cuiempa memütama mepücayüvave memitanaqui'erieni memüca'ixeyavavecü memüca'imatecü. Xemeri xecanimaicatütü. Xeteütatü niyuhayevani, xehesie catiniviyani.

18 Ne nepücaxecu'eirieni nepücaxenutuita. Xehesüa necani'axemücü.

19 Yareutevitü cuxi, cuiepa memütama mepücanesixeiya. Xeme püta xepünesixeiya. Nemayeyuricü, xemerita xecanayeyuyuricacuni.

20 'Iya tucari 'aye'ayu, müpaü xecatenimaicacuni ne ne'uquiyarisie nemütiviyacü, xeme nehesie xemüteviyacü, neta xehesie nemütiviyacü.

21 Que mü'ane mimate tita nemüti'aita, yamüticamie, mücü canihücütüni que mü'ane munesinaqui'erie. Que mü'ane munesinaqui'erie, ne'uquiyarita caninaqui'eriecamücü 'iya. Neta netinaqui'erieca, nemasiücüme nepaneyeitüani hesiena.

22 Xevitü Cura müca'isicariutitanacatücai müpaü tinitahüave, Ti'aitame que 'uyü pemasiücütü pema'ayeitüani tame tahesie pemainecü, cuiepa memütama vahüxie pücatixaü.

23 Qesusi müpaü tita'ei, Xüca tevi nesinaqui'erieca, nenuquisie yacatinicamiemücü. Ne'uquiyari caninaqui'eriecamücü 'iya. Hesüana tecani'axecuni, hesüana tenitaquicuni. Que mü'ane mücanesinaqui'eri, nenuquisie yapücaticamie.

24 'Icü niuqui xemü'enie, nehesüa pücamieme. Ne'uquiyari munesiheyenü'asüa canimiemetüni püta.

25 'Icü netinixe'utaxatüani xehesüa ne'uyeicatü.

26 Titutuicame, 'iya 'Iyari Mütiyupata ne'uquiyari meiyenü'ani nehesüa miemetüme, mücü catinixeta'üquitüamücü naime. Catinixeta'eritüamücü nai que nemütixecuxaxatüvacai ne.

27 Müpaü nepütixe'uhayevi, yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü. Nehepaü yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü nepüxepitüa. Cuiepa memütama que memüteyupitüva nepücatixepitüa. Xe'iyari xüca cayumuinaneni, xüca camamaca.

28 Xeneniu'enieni, nemüyemie, xehesüa nemayeneni que nemütixe'utahüavixü. Xüca xenesinaqui'eriecaque, xecaniyutemamaviecaqueyu ne'uquiyarisüa nemüyemiecü. Ne'uquiyari yemecü canive'emetüni, ne hepaüna nepücave'eme.

29 Hicü yanepütixe'utahüavixü yacatiyüvecacu cuxi, yuri xemüteta'erienicü quepaucua müpaü mütiyüni.

30 Hicü xehamatü vaüca nepücatixataniri. Que mü'ane mütiva'aitüva cuiepa memütama 'ucanamieni. Tixaü pücarexeiya nehésie timieme.

31 Masi cuiepa memütama memütehetimanicü ne'uquiyari nemünaqui'erie, ne'uquiyari que müneti'aitüa, müpaü netiniyurieneni. Xequenanucu'uti, cümü tepüyehuri.

15

Quesusi tita yuricü mütinanayari mühücü

1 Ne nana necanihücütüni, tita yuricü mütinanayari. Ne'uquiyari catini'üviyametüni.

2 Yunaitü nana mamateya nehésie memüteviya xüca meca'utixuxuavereni, 'iya ni-varanuyexürimücü. Yunaitü memutixuxuavere, 'iya nivati'itimücü masi vaücava mütixuaverenicü.

3 Hicürixüa xecaniu'itiyani xeme neniucü nemütixecuxaxatüvacaicü.

⁴ Nehesie xeteviyatü xequeneyuhayevani, neta xehesie netiviyatü netinehayeva. Mamateya püçayüve yücümana mütixuavere xüca nanayarisie tiviyatü cayuhayeva. Yaxeicüa xemerita xepüçayüvave xemütixuavere xüca nehiesie xeteviyatü xecayuhayeva.

⁵ Ne nanayari necanihücütüni, xeme mamateya xetehüme. Que mü'ane nehiesie tiviyatü müyuhayeva, neta hesiena netiviyacacu, mücü vaüca canitixuaverimücü. Nehiesie xecateviyatü 'asixepüçateyüvave xeme.

⁶ Xüca tevi nehiesie tiviyatü cayuhayeva, nana mamayaripaü cananuyehüiyamücü, nitavamücü. 'Icuxeüriyame taipa neuxüriyamücü, nititaiyariemücü.

⁷ Xüca nehiesie xeteviyatü xeyuhayeva, xücaritita nemüticuxata xehesie tiviyatü yuhayeva, tita mütixenaque xequenecuvava, müpaü catiniyümücü xehesie mieme.

⁸ Ne'uquiyari visi 'anetü canayeitüarivani quepaucua vaüca xemutixuxuavere, quepaucua nehiesüa miemete teyü'üquitüvamete xemacüca.

⁹ Ne'uquiyari münetaqui'eriecaipaü, müpaüta necatinixenaqui'eriecaitüni. Xequeneyuhayeva nehiesie xeteviyatü, ne nexenaqui'eriecacu.

¹⁰ Xüca yaxetecahuni que nemüti'aita, xeniyuhayevacuni nehiesie xeteviyatü, nexenaqui'eriecacu ne, ne'uquiyari 'aisicayasie yanemüticamiapaü, iyasie netiviyatü nemünehayevapaü nesinaqui'eriecacu 'iya.

¹¹ 'Ipaü netinixecuxaxatüvacaitüni netemavierica xehesie müyuhayevanicü, xetemavierica maye'atüarienicü.

12 'Ipaü necatini'aitani, xequeneyunaqui'erieca que nemütixenaqui'eriecai ne.

13 Que tevi yamücatiyucanaqui'eriepaü, vaüca masi pütüyucanaqui'erie yutucari yetuatü müme müvanaqui'erie vahesie mieme.

14 Xeme xecaninenaqui'erimatüni xüca yaxetecahuni que nemütixe'aitüa.

15 Te'uximayatameteri nepücatixe'uterüva. Ti'uximayatame 'asipücatimate que mütiyuriene cusiyarieya. Ne masi nenaqui'erima nepütixe'uterüva, naime nemütü'eni ne'uquiyarisüa nepütixe'uta'üquitüa.

16 Xeme xepücanesi'anayexei. Ne püta nenixe'anayexeiya. Nepüxe'uhüritüa xemüyehucü, xemutixuxuaverenicü, xehesüa mieme 'icuaxi müyuhayevanicü, sepanetü que mütitita xemitavavirieni ne'uquiyari nehesüa xemiemetetütü müxepitüanicü.

17 'Ipaü necatinixe'aitüaca, xequeneyunaqui'erieca.

Cuiepa memütama que memütexe'uxive'erieca

18 Xüca cuiepa memütama mexe'uxive'erieca, yaxequetenemaica, memünesita'uxi ne meri.

19 Xüca cuiepa xemiemetetünique xeme, cuiepa memütama mecanixenaqui'eriecaqueyu yuteüterima. Xemerü cuiepa xepücamiemete, ne masi nenixe'anayexeiya cuiepa memütama vasata. 'Ayumieme cuiepa memütama mecanixe'uxive'erieca.

20 Neniuqui xequena'erivani que nemütixe'utahüavixü, Que mü'ane müti'uximayatame pücahe'iva yucusiyari

cui ve'emetütü 'iya cave'emetücacu. Que memünete'uveveyacai ne, xemeta mecanixetaveveyacuni. Neniuquisie yamepücatecahucai, yaxaicüa xeniuquisieta yamepücatecacüne.

²¹ Masi 'ipaü naime mecanixeyuriecuni nehesüa xemümiemetecü, memüca'imatecü 'iya munesiheyenü'a.

²² Xüca necanuanique, xüca necavarutaxatüanique, tita 'axa müti'ane mepücatehexeiyaqueyu. Hicüri tixaü mepücatehexeiya memiti'avietacü tita 'axa memüteyurie.

²³ Que mü'ane ne'uquiyari mü'uxive'erie, netari caneni'uxive'erieca.

²⁴ Vasata xüca yanecatiuyurienique xevitü yamücatiyurievepaü, müme tita 'axa müti'ane mepücatehexeiyaqueyu. Hicüri mecaniuneniere, mecatani'uxive'erieca neri ne'uquiyarita.

²⁵ Masi niuqui canaye'atüarieni 'inüari niuquiyarisie müpaü müre'uxa, Sepa 'asinemücatiyuri, mecaneni'uxive'eriecaitüni.

²⁶ Quepaucua munuani 'iya Titutuicame nemüxehanü'airieni ne'uquiyarisüa mieme, 'Iyari yuri maine ne'uquiyarisüa mayeneica quepaucua munuani, 'iya nehapaüsita catinitahecüatamücü.

²⁷ Xemetari xecatenitahecüatacuni nehamatü xemu'uvacü matüaripaitü.

16

¹ 'Ipaü nepütixecuxaxatüvacai
xemücatiquetamürecü. Müme mepücaxepitüani
tuquita.

² Masicutaxi tucari canaye'amücü quepaucua yunaitü memüxecuini Cacaüyari me'ayexeyame memüyu'erieca.

³ Müpaü mecateniyuriecuni memüca'imatecü ne'uquiyari, memücanesimatecü neta.

⁴ Masi 'ipaü netinixecuxaxatüvacaitüni, xeme'erivanicü nenuqui quepaucua maye'ani tucariyari, müpaü nemütixe'utahüavixü xeteha'erivatü.

Tyari Mütiyupata que mütiyurieneni

Matüaripai 'ipaü nepücatixe'utahüavixü xehamatü nemuyeicacaicü.

⁵ Hicü necaniyemieni 'iya munesiheyenü'asüa. Xevitü xeme pücanesita'ivaviyave, haque pepeyemie 'utaitü.

⁶ Müpaü nemütixecuxaxatüvacaicü xe'iyari canihüpüneni hivericacü.

⁷ Ne nepütixecuxaxatüva tita yuri müraine, masi 'aixüa caniyümücü xehesie mieme nemüyemiecü. Me xüca necaheyani, Titutuicame pücanuani xehesüa. Masisü xüca neheyani, necanixehanü'airiemücü.

⁸ 'Iya nuame nivatatiemücü cuiepa memütama tita 'axa memüteyurie hepaüsita, tita mütiheiserie hepaüsita, titacü müranutahüiyani hepaüsita.

⁹ Tita 'axa memüteyurie hepaüsita püvatatieni yuri memücate'eriecü nehesie.

¹⁰ Tita mütiheiserie hepaüsita tivatatieni ne'uquiyarisüa nemüyemiecü, tavari xecanesix-eiyacacu.

11 Titacü müranutahüiyani hepaüsita tivatatieni, cuiepa memütama tiva'aitüvame que müranutahüiya.

12 Vaüca cuxi necaneixeiyani nemütixetaxatüanicü. Xeme xeicüa xepücayüvave cuxi xemi'enieni hicü.

13 Quepaucua 'iya munuani 'Iyari yuri maine, 'iya nixehecüatüamücü xemeitimanicü naitü yuri maine. Yücümana pücaticuxatani. Tita müti'enie catinitaxatamücü. Tita 'umüramie tinixetaxatüamücü.

14 'Iya visi ne'aneme canenayeitüamücü. Tita nehesüa mütimieme catinanupimücü catinixetaxatüamücü.

15 Quepaü mürexeiya ne'uquiyari, naitü catininepinitüni. 'Ayumieme neputayü, tita nehesüa mütimieme catinanupimücü tinixetaxatüamücü.

Xeyutihiverieme masi que xemüteyutemamavieca, que mainecai

16 Yareutevitüri xepücanesixeiya. Tavari yareutevitüta xecanenixeiyacuni.

17 'Ayumieme teyü'üquitüvamete hipatü müpaü meteniyücühüavecaitüni, Titari taticühüave, yareutevitü xepücanesixeiya, tavari yareutevitü xepünesixeiya 'utaitü, müpaüta 'utaitü, ne'uquiyarisüa nemüyemie.

18 'Ayumieme mete'utiyuanecai, tita 'icü tixata yareutevitü maine. 'Asitepücatemate quetütü mutaine.

19 Qesusi müpaü tinetimani memi'ivaviyacucaicü. Müpaü tinivarutahüave, 'Icücü niuqui xetexüatüa, müya nemutayücü,

yareutevitü xepücanesixeiya, tavari yareutevitü xepünesixeiya nemainecaicü.

20 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xecaniutisuanacuni xeniyuhiverieacuni. Cuiepa memütama püta meniyutemamavieacuni. Xeme xecaniyuhiverieacuni, peru xeyutihiverieme masi xeyutemamavietü xecanacünicuni.

21 'Uca tiniverümetü niyuhiveriecamücü tucarieya maye'acü. Nu'esi 'utinui vacu 'uximatüarica pücaha'eriva müyutemaviecü tevi mutinuivaxücü cuiepa.

22 'Ayumieme xemeta hiverica xecanexeiyani hicü. Tavari necanixexeyamücü. 'Ana xe'iyari niyutemamaviecamücü. Xevitü pücaxenavairieni xetemavierica.

23 'Iya tucarisie tixaü xepücanetecu'ivaviyani. Ni-uqui caniseüyeni que nemütixecühüave, sepa que mütitita xemüte'itavavirieni ne'uquiyari nehesüa xemiemetetütü, yacatinixepitüamücü.

24 Hicüque tixaütü xepücate'itavavirievave nehesüa xemiemetetütü. Xequeneutavaviriri, xenitanaqui'eriecuni xetemavierica maye'anicü.

Ne necane'iva tita cuiepa mütimieme, que mainecai

25 'Icü ha'aviecamecü necatinixetax-atüacaitüni. Tucari canaye'amücü quepaucua nemücatixetaxatüani ha'aviecamecü, masi heiseriemecü necatinixetaxatüamücü ne'uquiyari hepaüsita.

26 'Iya tucarisie xecanitavaviriecuni nehesüa xemiemetetütü. Ne 'asinepücatixecühüave que-name xehesie mieme ne'itavavirieni ne'uquiyari.

27 'Iyasü ne'uquiyaritütü canixenaqui'erieca, xeme xemünesinaqui'eriecaicü, yuri xemüte'uta'ericü quename Cacaüyarisüa neheyetüa.

28 Ne ne'uquiyarisüa nemiemetütü necaneyeyani, cuiepa necaninuani. Tavari nepüyemie cuiepa, ne'uquiyarisüa necaniyemieni.

29 Teyü'üquitüvamete müpaü meniutiyuani, Camü hicürixüa heiseriemecü pecatinicuxatani, ha'aviecamecü peccaticuxatatü.

30 Hicü müpaü tepütemate nai pemütimate, tixaü pücareuyevese xevitü mümasicu'ivaviyanicü. 'Ayu-mieme müpaü yuri tecateni'erieca Cacaüyarisüa pemeyetüacü.

31 Quesusi müpaü tivaruta'ei, Yuri xete'erie hicü 'acu.

32 Camü tucari canaye'amücü, canaye'aniri masi, quepaucua xemütaxüriyaxüani yuxexuitü yuquie. Xepünesicu'eirieni nexaütamecü. Masi nexaütamecü nepüca'uyeica, ne'uquiyari nehamatü puyeica.

33 'Ipaü necatinixecuxaxatüvacaitüni yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü nehesie xeteviyatü. Cuiepa 'uximatüarica xecanexeiyacacuni. Yu'iyari xequeneucayesa masi, ne necane'iva tita cuiepa mütimieme.

17

Quesusi que mütiyutanenevi teyü'üquitüvamete vah-esie mieme

1 Mericüsü müpaü tinicuxatacaitüni Quesusi. Yuheima heutinierca müpaü niutayüni, Ne'uquiyari, tucariri paye'a. Visi 'ane

quenayeitüa 'anive, 'iyata 'anive visi pe'aneme mümasi'ayeitüanicü

² heiserie pemipitüapaü yunaime teüteri vahapaüsita, 'iya tucari mücaxüve müvapitüacacü yunaime pemiyetuirie 'ecü.

³ 'Icü tucari mücaxüve canihücütüni, memümasimaicacü 'ecü pe'axevitü yuri pemücacaüyari, memünesimaicacü neta Quesusi Cürisitu pemünesiheyenü'a.

⁴ Ne cuiempa visi pe'aneme nemanayeitüani. Que pemünetiuhüritüa yanemütiyurienenicü, netinaye'atüaniri.

⁵ Hicüri ne'uquiyari, 'ahesüa visi ne'aneme quenayeitüa, visi nemü'anecaipaü cuie caxuavecacu cuxi.

⁶ Ne nepümasitahecüataxü 'ecü que pemü'ane mücü teüteri vahüxie, cuiempa memütama vasata miemete pemünesiyetuiiri vahüxie. Mepü'ateüterimatücai, pepünesiyetuiiri müme. 'Aniuquisie yamecatenica'huni.

⁷ Hicürixüa müpaü mecatenetimani quename 'ahesüa nemieme, nai pemünetiyetuiiri.

⁸ Niuqui pemünesi'upitüa nenivarupitüani müme. Mümerita mecanitanaqui'erieni. Müpaü mecatenetimani, yuricü 'ahesüa nemeyetüacü. Yuri mecateniuta'erieni quename penesiheyenü'a.

⁹ Vahesie mieme nepümasitavaviri. Cuiempa memütama vahesie mieme nepücamasivaviri, müme pemünesiyetuiiri vahesie mieme püta nepümasivaviri, 'ateüterima memühümecü.

¹⁰ Naitü nepini 'apini catinihücütüni, 'apini nepini tihücüta. Vahesie netiviyatü visi ne'agnetü

necanayeitüarivani.

11 'Ari cuiepa nepüca'uyeica. 'Ime masi cuiepa mecani'u'uvani, ne 'ahesüa neniymieni. Ne'uquiyari pemüpasie, queniva'üviyani müme pemünesiyetuiri 'ahesüa memümiemetecü, memüyutaxevirecü que temütetaxevi tame.

12 Mexi vahamatü ne'uyeicacai necaniva'üviyacaitüni müme pemünesiyetuiri 'ahesüa memümiemetetücaicü. Nenivacueriecaitüni. Xevitü müme püca'uta'unari, 'iya xeicüa 'unaricacü mü'ayumiemetücai niuta'unarieni 'utüarica maye'anicü.

13 Hicü 'ahesüa neniymieni. 'Ipaü netinicuxatani cuiepa, yuhesie netemavierica memexeiyanicü 'aye'arücame.

14 Ne 'aniuqui necanivarupitüani. Cuiepa memütama mecanivaruti'uxive'erietücüne cuiepa memücamiemetecü, ne cuiepa nemücamiemepaü.

15 Nepücamasivaviri pemüvaranuvitünicü cuiepa memüca'u'uvanicü. Masi nepümasivaviri pemüva'üviyanicü tita 'axa müti'ane hepaüsita.

16 Cuiepa mepücamiemete ne cuiepa nemücamiemepaü.

17 Tita yuri mürainecü quenivapatani 'ahesie mieme. 'Aniuqui canihücütüni tita yuri müraine.

18 Cuiepa pemünesiheyenü'apaü, neta nepüvareutanü'axüa cuiepa.

19 Vahesie mieme nepasietü nepüyüane, mümerita 'ahesie mieme memüpasienicü tita yuri mürainesie meteviyatü.

20 'Ime xeicüa vahesie mieme nepücamasivaviri. Masi müme nehiesie yuri memüteta'erieni vani-uquicü, müme vahesie mieme nepümasivavirieta

21 yunaitü memüyuxevinicü, ne'uquiyari 'acu, 'ecü nehiesie pemütiviyapaü, neta 'ahesie nemütiviyapaü, mümerita tahesie memüteviyanicü, cuiepa memütama yuri memüteta'erienicü quename 'ecü penesiheyenü'a.

22 Visi ne'aneme pemünesi'ayeitüapaü, neta müpaü me'aneneme nenivarayeitüani memüyuxevinicü tame temütaxevipaü,

23 ne vahesie netiviyacacu, 'ecüta nehiesie petiviyacacu, me'aye'atü memüyutaxevirecü, cuiepa memütama memütemaicacü quename penesiheyenü'a, quename müpaü petivarutanaqui'eri pemünetiunaqui'eripaü ne.

24 Ne'uquiyari, tita pemünetiyetui, müpaü pünetinaque, haque nemeyeicani, mümeta nehamatü meme'uvianicü, memünesixeyiacü visi ne'aneme que pemünerayeitüa. Tamüsü 'ecü pecaneninaqui'eriecaitüni cuie cuxi canevecacu.

25 Ne'uquiyari yapemütiyuriene que mütiheiserie, cuiepa memütama mepücamasihetimaivave. Ne püta nepümasihetima. 'Ime müpaü mecatenetimani quename penesiheyenü'a.

26 Ne necanivarutahecüatüani memümasimaicacü 'ecü que pemü'ane. Yaxeicüa netinivatahecüatüamücü, pemü'ahayevacü 'ecü pevanaqui'erietü que pemünetinaqui'eriecai ne, neta vahesie nemütiviyanicü.

18

*Que memüte'ivi Qesusi
(Mateu 26:47-56; Maricuxi 14:43-50; Rucaxi
22:47-53)*

1 Müpaü 'utayüca caneyani Qesusi teyü'üquitüvamete vahamatü. 'Aquisie Cariuxa Muye'u mütiuyetevasie menanucüne haraveri muyemacaisiepai. Mana neutahani teyü'üquitüvamete vahamatü.

2 Hicü Cura miyetuaniquecai mana canemariecaitüni, müixa Qesusi teyü'üquitüvamete vahamatü memüyuyexeürivacaicü muva.

3 Cura cuyaxi varavitütü, tupirisixi mara'acate memühürütüariecai vahesüa miemete Pareseusixi vahesüa miemete varavitütü, mana caninuani cüxemete haurite cusirate mete'u'ütü.

4 Qesusiri nai timaitü 'amüramiecai hepana, nivayeyani. Müpaü tinivarutahüave, Quepai xepütehacuvautüve.

5 Müme müpaü metenita'eiya, Qesusi Nasaretitanaca. 'Iya müpaü tivarutahüave, Nesü nepühücü. Cura miyetuaniquecai mana niutivecaitüni vahamatü.

6 Hicü ne nepühücü tivarutahüavecu yucuta meniyeçüne, mecanatixürieni cuiepa.

7 'Ayumieme tavari müpaü tinivaruta'ivaviya, Quepai xepütehacuvautüve. Müme müpaü mete'utiyuane, Qesusi Nasaretitanaca.

8 Qesusi müpaü tivaruta'ei, Yanepütixehahüave, ne nepühücü. Xücari xenesicuvautüveni ne, xequenivaruhayeva 'ime memüyehücü,

9 maye'anicü niuquieya que mainecai, Müme pemünesiyetuiri nepücavareuyexüriexüa xeime.

10 Hicü Simuni Pecuru cusira 'acavietü nivatihana. Mara'acame mühürütüariecai ti'uximayatameya niuvani. Serietana mieme nacaya neucuviteni. Ti'uximayatame Marucu

catinitevacaitüni.

¹¹ Hicü Qesusi müpaü tinitahüave Pecuru, 'Acusira queneucaquesa painatana. Ne necarenu'ieni 'iya tecüxita mieme ne'uquiyari münesi'itüani yanemüranayeyanicü.

Mara'acame mühüritüariecaisüa que mütiu'atüarie Qesusi

(Mateu 26:57-58; Maricuxi 14:53-54; Rucaxi 22:54)

¹² Hicü cuyaxiri, cuyaxi tiva'aitüvameri, Huriyusixi vatupirisixiri mecaniviya Qesusi. Menihüani.

¹³ 'Anasisüa meri mecani'atüani. 'Iya Caipasi munieya nihücütücaitüni. Caipasi mara'acate vahepaüsita canihüritüariecaitüni mücü viyarisie.

¹⁴ Caipasi tihücütücai que mü'ane müvaruti'imaiyaxü Huriyusixi masi 'aixüa müyünicü xevitü tevi mümünicü teüteri vahesie mieme, 'utaitü.

Pecuru que mütiyucu'imavacai, quename Qesusi camaicai 'utaitü

(Mateu 26:69-70; Maricuxi 14:66-68; Rucaxi 22:55-57)

¹⁵ Mericüsü Simuni Pecuru niveiyacaitüni Qesusi, xevitüta tiyü'üquitüvame tiveiyacai. Mara'acame mühüritüariecai nimaicaitüni 'iya tiyü'üquitüvame. Qesusimatü neutahani mara'acame mühüritüariecai curarutanapai.

¹⁶ Pecurusü mana niutivecaitüni tacua quitenie 'aurie. Hicü mücü tiyü'üquitüvame mara'acame mühüritüariecai mimaicai mana neyani. Nitahüave quitenie tihüveme, curarutapai Pecuru ni'atüani.

17 'Üimari quitenie mütihüvetücai müpaü tinitahüave Pecuru, 'Ecüta 'icü tevi teyü'üquitüvametemama vahesüa mieme pecatihücü. 'Iya tiutayü, Ne pücatixaü.

18 Hicü te'uximayatamete tupirisixi vahamatü mana meniuti'ucaitüni mecüxetü me'atinaica, muhaütücaicü. Pecuruta vahamatü niutivecaitüni cüxetü.

'Anasi que mütitavaviyaxü Quesusi

(Mateu 26:59-66; Maricuxi 14:55-64; Rucaxi 22:66-71)

19 Mericüsü mara'acame mühüritüaricai canita'ivaviya Quesusi teyü'üquitüvametemama vahepaüsita, tita müti'üquitacai hepaüsita.

20 Quesusi müpaü tinita'eiya, Ne teüteri vahüxie netinicuxatacaitüni cuiepa. Ne neheyemecü netini'üquitacaitüni tuquiteta, tuqui 'amüpatata, haque yunaitü Huriyusixi memüyutixexeüriva. Ne tixaütü nepücaticuxatacai 'avie.

21 Titayari peneticu'ivaviya ne. Queni-varuta'ivaviya müme memünesi'eniecai püta, siparasü que nemütivacuxaxatüvacai. Camü 'ime mecatenimaica que nemutayü.

22 Müpaü 'utayücu, xevitü tupiri mana mutivecai canivani Quesusi müpaü 'utaitü, Quepaü petita'eiya mara'acame mühüritüarie.

23 Quesusi müpaü tita'ei, Xücasü 'axa ne'utaineni, quetineutahecüata tita 'axa müti'anecü. Me xüca 'aixüa ne'utaineni, titayari penetiuva.

24 Hicü 'Anasi neinü'ani hüiyacame Caipasisüa mara'acame mühüritüaricaisüa.

Pecuru tavari que mütiyucu'imavacai, quename Quesusi camaicai 'utaitü

(Mateu 26:71-75; Maricuxi 14:69-72; Rucaxi 22:58-62)

²⁵ Mericüsü Simuni Pecuru mana niutivecaitüni cüxetü. Hicü müpaü mete'itahüave, 'Iya teyü'üquitüvametemama vahesüa mieme pecatihücü. Mücü niyuta'imani, müpaü niutayüni, Ne pücatixaü.

²⁶ Mara'acame mühüritüariecai te'uximayatametemama xevitü, 'Iya Pecuru minacavite canimariyatücaitüni. Mücü müpaü rehüave, Quete ne necamarexei vana haraverita hamatüana pe'uyeicame.

²⁷ Tavari niyuta'imani Pecuru. Yapaucua niutahiva vacana.

Piratusüa que mütiu'atüarie Quesusi

(Mateu 27:1-2, 11-14; Maricuxi 15:1-5; Rucaxi 23:1-5)

²⁸ Hicü Caipasisüa meheycüneca mecani'atüani Quesusi 'isücame quie. Niyuimuanatücaitüni. Mümeri mepücaheutahaxüa 'isücame quita capa meca'itiyatü me'acünecü, masi Pasicua 'icuaiyari memütecuanicü.

²⁹ Ayumieme Piratu tacua nivayeyani vahüxie. Müpaü niutayüni, Titacü xete'ixaneta 'icü tevi.

³⁰ Müme müpaü metenita'eiya, Xüca 'icü 'axa catiyurienenique, tepücamasiyetuirieniqueyu.

³¹ Hicü Piratu müpaü tivarutahüave, Xequenanuvitüqui. Xequeneuta'inüata xe'inüari niuquiyari que maine. Huriyusixi müpaü mete'itahüave, Tame heiserie tepücahexeiya temimienicü tevi.

32 Mücücü naye'ani Quesusi niuquieya mutainecai que mütimüniquecai ticuxatatü.

33 Hicü tavari Piratu neutahani 'isücame quita. Nitahüave Quesusi, müpaü tinitahüave, 'Ecü Huriyusixi petiva'aitüvame.

34 Quesusi müpaü tita'ei, 'Acümana müpaü petiutaine, hipatü nusu memate'utahüavixü nehepaüsita.

35 Piratu tita'ei, Ne netihuriyu. 'Ateüterima, mara'acate memühuritüarie mepümasiyetua nehësüa. Que petiuyuri.

36 Quesusi müpaü tita'ei, 'Ena cuiepa pücamieme que nemüti'aita. Xüca 'ena cuiepa miemetünique que nemüti'aita, netupirisixima mecaniyucitüveniqueyu nemücayetuiyanicü Huriyusixi vahësüa. Masi hicü que nemüti'aita 'uva pücamieme.

37 Piratu müpaü titahüave, Que peti'aitametüni 'ecü. Quesusi müpaü tita'ei, 'Ecü pecaniutaineni ne ti'aitame nemühücü. 'Ayumieme necaniutinuiva, 'ayumieme cuiepa necaninuani, nemütitahecüatanicü tita yuri müraine hepaüsita. Yunaitü yuri mürainesie miemete mecaneni'enieca ne'utaniucame.

38 Piratu müpaü tinitahüave, Que titita yuri maine.

'Tsücame que mütiuta'aitaxü, Quesusi mümierenicü (Mateu 27:15-31; Maricuxi 15:6-20; Rucaxi 23:13-25)

Hicü müpaü 'utayüca tavari nivayeyani Huriyusixi vahüxie. Müpaü tinivarutahüave, Ne tixaü nepücatiucaxei nemütiuhüpanicü hesiena.

39 'Ipaü cani'aneni xeyeyari, xeime nemüxexünirienicü Pasicua 'ixüararipa. Mericüte, xecateyuvaüriya nemüxexünirieni Huriyusixi tixe'aitüvame.

40 Hicü müpaü meniutihiva tavari, Mücü pücatixaü, Vaxavaxi püta me'utiyuatü. 'Iya Vaxavaxi catininavayametücaitüni.

19

1 Hicü Piratu neivitüni Qesusi, tiniuta'aita mücuveyaxüanicü.

2 Cuyaxita xuya mumayari me'utasaca mu'uyasie menenutimanirieni. Herie mieme 'ixuriqui mütaüraüyecü menenacuvirieni.

3 Hüxiena meni'axecaitüni müpaü me'utiyuatü, 'Aixüa 'acu Huriyusixi tiva'aitüvame. Menicuvaxüanita.

4 Hicü tavari tacua nivayeyani Piratu. Müpaü tinivarutahüave, Camü 'uva tacuapai nepüxe'atüirieni xemütemaicaicacü tixaü nemücatiucaxeicü hesiena nemütiuhüpanicü.

5 Hicü Qesusi nivayeyani xuya mumayari 'anamatü, herie mieme 'ixuriqui mütaüraüye 'anacuvietü. Müpaü tivarahüave, Camü tevi.

6 Hicüri mara'acate memühüritüaricai tupirisixita quepaucua memixei meniutihiva müpaü me'utiyuatü, Curuxisie queneumi'a, curuxisie. Piratu müpaü tivacühüave, Xemesü xequenanutüqui, curuxisie xequenemi'a. Neri tixaü nepücatiucaxeicü hesiena nemütiuhüpanicü.

7 Huriyusixi müpaü mete'ita'ei, Tame 'inüari niuquiyari tecanexeyani. Mücü 'inüari que

maine, neuyeveca 'icü mümüni Cacaüyari nu'aya mayuyeitüacü.

⁸ Piratu 'icü niuqui 'u'enieca masi vaüca neu-macaitüni.

⁹ Tavari 'isücame quita heutahaca müpaü tinitahüave Qesusi, Haque pepemieme 'ecü. Qesusiri haquevasü cacanita'eiya.

¹⁰ Piraturi müpaü titahüave, Pecanetita'eiya ne. Pecatimate ne heiserie nemexeiya nemümasixünacü, heiserie nerexeyata curuxisie nemümasimienicü.

¹¹ Qesusi müpaü tita'ei, 'Ecü heiserie pepücahexeiyaniqueyu nehepaüsita taheima miemecü xüca pecapitüariecaque. 'Ayumieme 'iya munesiyetua 'ahesüa, mücü masi vaücava 'axa tiniuyurieni.

¹² Piratu 'ayumiemeri tinicuvaunecaitüni que mütixünacü. Huriyusixi mecaniutihiva müpaü me'utiyuatü, Xüca 'icü pe'uxüna, pepüca'inaqui'erie Ti'aitame Sesaxi. Yunaitü te'aitamete memayuyeitüa mecaneye'unieca Sesaxi.

¹³ Hicü Piratu 'icü vaniuqui 'u'enieca nivayehana Qesusi. Mana caniucayerüni Piratu yu'uvenisie Macutenusariya müracusevasie, Hepürayusixi vaniuquicü Cavata müracusevasie.

¹⁴ 'Iya tucarisie meniha'aritüacaitüni Pasicua 'ixüarariyari. 'Esvatücacu tuca nayeiximecaitüni. Müpaü tinivarutahüave Huriyusixi, Camü tixe'aitüvame.

¹⁵ Mümeri meniutihiva, Quenanuvitüqui, quenanuvitüqui, curuxisie quenemi'a. Piratu müpaü tivacühüave, Quetütüri curuxisie

nepeimieni tixe'aitüvame. Mara'acate memühürütüariecai müpaü mete'ita'ei, Tame xeime tepücahexeiyata'aitüvame, Sesaxi xeiçüa pütati'aitüvame.

¹⁶ Hicü nivayetuirieni curuxisie mümierienicü. Hicü meneihana Qesusi.

Qesusi que mütiümierie curuxisie

(Mateu 27:32-44; Maricuxi 15:21-32; Rucaxi 23:26-43)

¹⁷ Yucuruxi 'atütü mana neyani Müqui Mu'uya Manuca müracusevasie, Hepürayusixi vaniuquicü Curucuta müracusevasie.

¹⁸ Manari curuxisie menitivieni. Yuhutame hamatüana meteverutivütüa naisata, Qesusi vahixüata.

¹⁹ Piratuta 'inüari niuta'utüani. Curuxisie neimani. Müpaü catine'ucaitüni, QUESUSI NASARETITANACA HURIYUSIXI TIVA'AITÜVAME.

²⁰ Huriyusixi yumüiretü menititerüva 'iya 'inüari quiecarimehuracü Qesusi mamieriesie. Hepürayusixi Xumatari Cüriyecusixi vaniuquitecü püraye'uxacai.

²¹ Hicü Huriyusixi vamaracate memühürütüariecai müpaü metenitahüave Piratu, Pepücaniu'utüani Huriyusixi Tiva'aitüvame. 'Ipaü püta, 'Iya mainecai Huriyusixi nepütiva'aitüvame pepütiniu'utüani.

²² Piratu müpaü tivaruta'ei, Que nemütü'utüa netiniuta'utüaniri.

²³ Hicü cuyaxi curuxisie me'icavieca Qesusi, 'ixuriquiteya meneutahuriexüani. Naucame menayeitüani, yuxexütü cuyaxi xei 'ixuriquiyari memexeyanicü, tetüata mieme 'ixuriquita

'aparüte yuxaüta. Tetüata mieme 'ixuriquieya püçavipecai, yuxevitü ni'iseçaitüni naitü.

²⁴ Hicü müpaü meteniyutahüaveni, Camü tepüca'itisanani. Masi tepütata'iva, siparasü quepai pe'iva. Müpaü tinaye'atüarieni 'utüarica müpaü maine, Ne'ixuriqui meniutapataxüani yuhesie mieme, ne'ixuriquicü menayu'iva.

Mericüsü müpaü mecateniuyurieni cuyaxi.

²⁵ Qesusi curuxieya 'aurie meniti'ucaitünita Qesusi varusieya, varusieya 'ivaya, Mariya Cüreupa 'üyaya, Mariya Mararatanaca yunaitü.

²⁶ Qesusisü varuxeiyaca mana meti'ucacu yu-varusi, 'iya tiyü'üquitüvame münaqui'eriecai, müpaü tinitahüave yuvarusi, 'Uca 'acu, camü 'anive.

²⁷ 'Arique müpaü tinihüritüani 'iya tiyü'üquitüvame, Camü 'avarusi 'utaitü. 'Iya tucarisie tiyü'üquitüvame yuhesüa nei'inieni.

Qesusi yu'iyari que mütiyetua

(Mateu 27:45-56; Maricuxi 15:33-41; Rucaxi 23:44-49)

²⁸ 'Anari Qesusi müpaü timaitü naitü 'ari maye'atüariecü, 'utüarica maye'atüarienicü müpaü niutayüni, Nepeuharimücü.

²⁹ Xari mana niucateitüni vinu masina hünetü. Hicü ha 'iseveme mucuxani me'utahüniyaca vinu masinacü, hisupu cüyeyarisie me'iyeca, teniena meneitiserieni.

³⁰ Qesusi he'inüataca vinu masina müpaü ni-utayüni, Canaye'aniri. Yumu'usie 'anacatusireca niyetuani yu'iyari.

Cuya que müreitise Qesusi 'aquitana

³¹ Mericüsü 'iya tucarisie meniha'aritäacaitüni 'ixüarari. 'Ayumieme Huriyusixi menitavavirieni Piratu vavatute memütitaracü memüvaraca'ünicü, caxarite memücahayevacü curuxisie me'uyevütü 'uxipiya tucarisie. 'Iya 'uxipiya tucari yemecü cani'ixüararitäacaitüni.

³² 'Ayumieme cuyaxi mana meniu'axüani, memucavütüarie curuxisie hamatüana xeime vatuteya meniutitara, xeimetari vatuteya mete'utitaraxü.

³³ Qesusisüa me'u'axüaca vatuteya mepüca'utitaraxü memixeicü müquime.

³⁴ Masi xevitü cuya pisicacü neitiseni 'aquitana. Yapaucua naneni xuriya hata.

³⁵ Que mü'ane munierixü tiniutahecüata. Tita mütitahecüata yuri canaineni. Mücüta tinimaica yuri mainecü, yuri xemüte'eriecacü xemeta.

³⁶ Müpaü tiniuyüni 'utüarica maye'atüarenicü müpaü mutaine, 'Umeyari pücatitare.

³⁷ Tavari xevitü 'utüarica 'ipaü naineni, Mecani'ixüariecuni que mü'ane memuse.

Teuquiyapa que memüteheite Qesusi

(Mateu 27:57-61; Maricuxi 15:42-47; Rucaxi 23:50-56)

³⁸ Mericüsü 'arique Cuse 'Arimateyatanaca canitavavirieni Piratu menucuenicü Qesusi caxarieya. 'Iya Cuse Qesusisüa mieme catiniyü'üquitüvametücaitüni 'avie, müvamacarücaicü Huriyusixi. Piraturi canipitüani. Neyani, caxarieya necueni.

³⁹ Nicuremu mana ninuanita meripai hesüana munua yüvicüta. 'Iyasü miru haruhemame visi

mu'üa mutacuicuiya ni'atüani merie necapaü paümeme.

⁴⁰ Hicü meneicueni Qesusi caxarieya. Menicu'eima 'ixuriquitecü visi mu'üa me'icavirieca. Müpaü cani'aneni Huriyusixi vayeiyari teuquiyacü.

⁴¹ Mana curuxisie mamieriesie haraveri niyemacaitüni. Haraverita teuquiyapa xique müvaye'inierie nicumacaitüni. Xevitü cuxi mücü teuquiyapa pücacateuquievecai.

⁴² Muva 'ayumieme meneiteni Qesusi, Huriyusixi memüyuha'aritüacaicü 'iya tucarisie, teuquiyapa mehuracaicü.

20

*Que müranucuque Qesusi müquite vasata
(Mateu 28:1-10; Maricuxi 16:1-8; Rucaxi
24:1-12)*

¹ Mericüsü mexüacame tucariyarisie semanasie teuquiyapa ninuani Mariya Mararatanaca 'uyüvicacu cuxi yuimuana. Heuhüiyacame niuxeiya tete teuquiya hüxie meucatei.

² Hicü nausarümetü neyani. Simuni Pecurusüa ninuani, xeimesüata tiyü'üquitüvame Qesusi minaqui'eriecaisüa. Müpaü tinivarutahüave, Teuquiyapa menivayecueni Ti'aitame. 'Asitepücatemate haque memeite.

³ Hicü Pecuru neyani xevitü tiyü'üquitüvamematü. Teuquiyapa menahucaitüni.

⁴ Yuhepaüsita meniunausarümeccaitüni. Xevitü tiyü'üquitüvame masi niutanausacai, Pecuru na'iva, naye'ani meri teuquiyapa.

⁵ 'Anahuca nixeiya 'ixuriquite mana 'acateme, peru muva pücaheutaha.

⁶ Hicü Simuni Pecuru 'u'imatütü ninuani. Teuquiyapa neutahani. 'Ixuriquite niuxeiya mana 'acateme.

⁷ Tuvaxa tiuxei mu'uya me'eimecai 'ixuriquite 'aurie caticateme, yateva ticateme püta tutunime 'uxeicüa.

⁸ Ana neutahani 'iya tiyü'üquitüvame 'umexüatü munua teuquiyapa. Nixeiya, yuri tiniuta'erieni.

⁹ Müme cuxi mepücaheitimaivavecai 'utüarica meuyevecaicü müquite vasata manucuqueni maine.

¹⁰ Hicü teyü'üquitüvamete yuquie menecüne.

Masiücütü que mürayuyetitüa Quesusi Mariya Mararatanaca hüxie (Maricuxi 16:9-11)

¹¹ Mericüsü Mariya teuquiya hüxie niutive-caitüni tacua 'utasuatü. Hicü 'utasuatü nanahuni, teuquiyapa neutaniere.

¹² Mana nivaruxeiya niuqui tuayamete yuhutame me'anacatuxame. Xevitü Quesusi mu'uya manucatei nacateitüni, xevitüta quetaya manucatei racatei haque Quesusi caxarieya manutequiecai.

¹³ Müme müpaü metenitahüave, Neuxei 'uca, titayari petiutasuaca.

¹⁴ Müpaü tivacühüave, Neti'aitüvame mepecuei, 'asinepücatimate haque memeite. Müpaü 'utayüca ta'aurie naveni. Nixeiya Quesusi mana 'utiveme, masi 'asipücatimaicai müquesusitücaicü.

¹⁵ Quesusi müpaü tinitahüave, Neuxei 'uca, titayari petiutasuaca. Quepai pepüracuvaune. Mücü

haravericame 'erietü müpaü tinitahüave, Neuxei 'uqui, xüca 'ecü peheicueni, queneneutaxatüa haque pemeite. Neri nenenucueimücü.

¹⁶ Qesusi müpaü ticühüave, Mariya 'acu. 'Iya hepána 'aniereca müpaü tinitahüave Hepürayusixi vaniuquicü, Xavuni, taniuquicü Ti'üquitame maine.

¹⁷ Qesusi müpaü ticühüave, Pepücanesiviyani. Ne'uquiyarisüa nepüca'anutiyeive cuxi. Masi ne'ivama vahesüa quenemie. Müpaü quetini-varetahüavi, Ne'uquiyarisüa müxe'uquiyarisüa nenanutiyeimücü, necacaüyarisüa müxecacaüyarisüa neranutiyani.

¹⁸ Hicü Mariya Mararatanaca mana ninuani müpaü tivacuxaxatüvatü teyü'üquitüvamete Ti'aitame muxecü, müpaü mürehüavecaicü.

Masiücütü que mürayuyeitüa Qesusi teyü'üquitüvamete vahüxie

(Mateu 28:16-20; Maricuxi 16:14-18; Rucaxi 24:36-49)

¹⁹ Mericüsü 'acayunecu mücü mexüacame tucariyarisie semanasie, teyü'üquitüvamete memütitecaisie quiteniete reunatücaicacu memüvamacarücaicü Huriyusixi, Qesusi ninuani. Vahixüapa niutaqueni. Müpaü tinivarutahüave, Xüca xeca'uximatüarieca yu'iyarisie.

²⁰ Müpaü 'utayüca nivaruxeisitüani yumamate yu'aqui. Teyü'üquitüvamete meniütetemamaviecaitüni Ti'aitame mexeyatü.

²¹ Hicü Qesusi tavari müpaü tivarutahüave, Xüca xeca'uximatüarieca yu'iyarisie. Ne'uquiyari munesihyenü'apaü, neta müpaü necanixe-heutanü'axüani.

22 Müpaü 'utayüca nivaru'iyamani. Müpaü tivarutahüave, Xequeneutanaqui'eri 'Iyari Mütiyupata.

23 Sepa que memühate xemütevareuyehüvirieni tita 'axa memüteyurie, meteneuyehüviyariecuni. Sepa que memühate xemüvavesitüaca tita 'axa memüteyurie, menivecacuni mepü cayutaxüna.

Tumaxi yuri que mücati'eriecai

24 Mericüsü Tumaxi Vavari mütitevacai tamamata heimana yuhutame vahesüa mieme canihücütücaitüni. 'Iya vahamatü püca'uyeicacai quepauca Qesusi munua.

25 Hicü hipatü teyü'üquitüvamete müpaü metenicuxaxatüvacaitüni, Ti'aitame tecaniuxeiya, me'utiyaütü. 'Iya tivacühüave, Xücarí mamayasie neca'ixeiyani cürapuxi 'uxayari, xüca ne'itüvamecü neca'imayüani cürapuxi 'uxayari, 'aquieya xüca nemamacü neca'imayüani, yuri nepücatita'erieniri.

26 Mericüsü 'atahairieca tucari 'anucayacu tavari menititecaitüni quita teyü'üquitüvametemama. Tumaxita vahamatü tiucatei. Hicü quiteniete reunarümacacu Qesusi ninuani. Vahixüapa niutaqueni. Müpaü tinivarutahüave, Xüca xeca'uximatüarieca yu'iyarisie.

27 Hicü müpaü titahüavixü Tumaxi, Quenaye'a, 'a'itüvamecü queneneumayüa nemamatesie, 'amamacü queneneumayüani ne'aquita. Yuri pecati'erietü pepüca'ayeiximeni, yuri peti'erietü püta quenaye'a.

28 Tumaxi müpaü tinita'eiya, Neti'aitüvame necacäyari 'acu.

²⁹ Qesusi müpaü titahüave, Yuri petiuta'erie pemünesi'uxeicü. Müme memücanesixeyavave peru yuri memüte'erie, müme mecaniyutemamavieca.

Titayari maca'utüari xapa

³⁰ Mericüte, 'inüari yücü 'aneneme müireme yatiniyurieneaitüni Qesusi teyü'üquitüvamete vahüxie, que mücare'utüarie 'icü xapasie.

³¹ 'Icürü canaca'utüarieni yuri xemüte'eriecacü Qesusi mücürisitucü, Cacaüyari münu'ayacü. Yuri xete'erietü tucari xemexeyanicü hesüana xemiemetetütü raca'utüarie.

21

Masiücütü que mürayuyeyitüa Qesusi teyü'üquitüvamete 'atayuhutame vahüxie

¹ Mericüsü 'arique tavarı Qesusi masiücütü nayuyeyitüani teyü'üquitüvamete vahüxie Tiveriya haracunayarisie. 'Ipaü masiücütü nayuyeyitüani.

² 'Axeicüa meniu'uvacaitüni Simuni Pecuru, Tu-maxi Vavari mütitevacai, Natanaheri Canatanaca Carereya cuieyarisie mieme, Severeu nivemama, teyü'üquitüvametemama hipatü yuhutatü.

³ Simuni Pecuru müpaü tinivarutahüave, Ne nepüquesüveyiami. Müpaü mete'itahüave, Tame 'ahamatü tepuhu tanaitü. Mana menecüne, canuvásie menicayaxe. Mücü tücarisie tixaütü mepücate'u'axixü.

⁴ Mericüsü 'esiva 'uhecüacacu mana niutaqueni Qesusi haracuna tesita. Masi teyü'üquitüvamete mepüca'imaicai Qesusitüme.

⁵ Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave, Neuxei temari, 'icuai xecatehexeiya. Müpaü mete'ita'ei, Havaicü.

⁶ 'Iya tivacühüave, Vipi xequeneucavivi canuva serieta. Mana xecanivacaxeyacuni. Mana meneicavivieni. Mepüyutatexi me'ihanatü memüvaücavacaicü quesüte.

⁷ Hicü 'iya tiyü'üquitüvame Qesusi minaquieriecai müpaü tinitahüave Pecuru, Cari Ti'aitame canihücütüni. Hicü Simuni Pecuru 'u'enaca quename Ti'aitame hücütücai, yu'ixuriqui herie mieme 'anacuvieca 'amavetü 'amuyeicacaicü, hapa neucasuna.

⁸ Hipatü teyü'üquitüvamete canuvasie meyetetü mecaniu'axüani vipi me'uhaximetü quesüte mehüneme. Cuiepa pücahetevacai, huta teviyari heimana tamamata mamayari xeicüa petevacai.

⁹ Cuiepa me'u'axüaca tü meniuxeiya 'etiniereme, quesü tüpa 'acaime mete'uxei pamame.

¹⁰ Qesusi müpaü tinivarutahüave, Qesüte xique xemüvarutivi xequenivara'üi.

¹¹ Simuni Pecuru mana neutimaque, vipi caniuhana cuiepa. Qesüte 'amepapatü menihünecaitüni, xei sienituyari heimana huta teviyari heimana tamamata heimana yuhaicatü meniyupaümecaitüni. Sepanetü memüvaücavacai, püca'utasanixü vipi.

¹² Qesusi müpaü tinivarutahüave, Xequenacüni xequetenecuacari. Teyü'üquitüvamete ni xevitü pücayuvaüriyacai 'ecü que pepüpaicü titahüaveque, Ti'aitame mühücütücaicü memütemaicaicü.

¹³ Hicü Qesusi mana ninuani, pa nanucu'üni.

Nivarumini, quesü yaxaicüata tivarumi.

14 'Ana hairieca masiücütü nayuyeitüani Quesusi teyü'üquitüvamete vahüxie müquite vasata 'anucuqueca.

Nemuxasi türixi quetinivarumicua, que mainecai

15 Mericüsü mete'ucuacu Quesusi müpaü tinitahüave Simuni Pecuru, Simuni 'acu Vani nu'aya, vaücava penetinaqui'erie, 'ime 'esiva xEICÜA menesinaqui'eriecacu. 'Iya rehüave, Hü Ti'aitame. 'Ecü pepütimate nemümasinaqui'erie. Titahüave, Mericüte, nemuxasi türixi quetinivarumicua.

16 Hutarieca müpaü titahüave, Simuni 'acu Vani nu'aya, penetinaqui'erie. Müpaü titahüave, Hü Ti'aitame. 'Ecü pepütimate nemümasinaqui'erie. Müpaü titahüave, Nemuxasi queniva'üviyani.

17 Hairiecari titahüave, Simuni 'acu Vani nu'aya, penetinaqui'erie. Pecuru niyuhiverieca hairieca penetinaqui'erie mütitahüavixücü. Müpaü tinitahüave, Ti'aitame, 'ecü nai pecatinimaica. Pepütimate nemümasinaqui'erie. Quesusi titahüave, Quetinivarumicua nemuxasi.

18 Niuqui caniseüyeni que nematicühüave, quepaucua pemühecuacai 'acümana pena'ahüayacaitüni peticuyeicacai haque pemeuyeimücücai. Quepaucua pemütaseüye, xevitü camananahüamücü maranuhana haque pemücaheuyeimücü, 'amama penitaseraxüamücü.

19 Müpaü niutayüni tihecüatatü que mütimüniquecai visi 'aneme 'ayeitüanique Cacaüyari. Müpaü 'utayüca müpaü tinitahüave, Quenenanuveiya ne'utüma.

Mücü tiyü'üquitüvame Quesusi minaqu'eriecai

²⁰ Pecuru ta'aurie 'aveca nixeiya mücü tiyü'üquitüvame Quesusi minaqu'eriecai, mücü memüte'ucuaisie 'auriena mucatei müpaü mütitahüavixü, Ti'aitame que paicü masiyetuanı. Nixeiya 'iya varuveiyame.

²¹ Pecuru 'ixeiya mücü, müpaü tinitahüave Quesusi, Ti'aitame que tiyurieni 'iya.

²² Quesusi müpaü ticühüave, Xüca nesi'unaqueque 'icü müyuhayevacü nemunuanique, quesü pe'aneniqueyu 'ecü. Quenenanuveya ne'utüma.

²³ 'Ayumieme ta'ivama vasata 'icü niuqui canixasivacaitüni, quename 'iya tiyü'üquitüvame camüniquecai. Masi Quesusi müpaü pücatitahüavixü mücamüniquecaicü. Xüca nesi'unaqueque müyuhayevacü nemunuanique, quesü pe'aneniqueyu 'ecü, püta titahüavixü.

²⁴ Mücü tiyü'üquitüvame canihücütüni que mü'ane mütihecüata 'icü hepaüsita, que mü'ane mütiuti'utüa 'icü. Tepütemate tita mütihecüata yuri maine.

²⁵ Vaücava cuxi yücü 'anenetü canixuaveni que mütiuyuri Quesusi. Xüca xexuitü tiuti'utüarinenique, müpaü nepüticu'eriva, 'ena cuiepa pücatinaqueniyeu xapate mütiti'utüarineniqueyu. Müpaü xEICÜA.

**Cacaüyari niuquieya xapayari türatu hecuame
hepaüsita tati'aitüvame tasivicueisitüvame
Qesusi Cürisitu mi'atüa
New Testament in Huichol (MX:hch:Huichol)
El Nuevo Testamento de nuestro señor y salvador
Jesucristo**

copyright © 1988 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Huichol

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Huichol [hch], Mexico

Copyright Information

© 1988, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Huichol

© 1988, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

79690d81-fd4b-51b4-a3a6-712e0fddaca3